

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013 – 2014

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martin Antoš

Penitenciární psychologie a pedagogika v ČR

Praha 2014

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Milena Krislová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2013 - 2014

BACHELOR THESIS

Martin Antoř

**The penitentiary psychology and pedagogy
in the Czech Republic**

Prague 2014

The bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Milena Krislová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne .....

Martin Antoš

vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Mileně Krislové za odborné vedení a poskytování cenných rad.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou penitenciární psychologie a pedagogiky v českém vězeňství. Stručně charakterizuje český vězeňský systém a Vězeňskou službu ČR. Největší pozornost je věnována výkonu trestu odnětí svobody a v něm užívané penitenciární psychologii a pedagogice. Teoretické poznatky jsou využity v praktické aplikaci dotazníkového šetření mezi veřejností. Výsledky výzkumu ukazují názor veřejnosti na vězněné osoby a jejich vzdělávání.

Klíčové pojmy

České vězeňství, český vězeňský systém, penitenciární psychologie, penitenciární pedagogika, Vězeňská služba ČR, výkon trestu odnětí svobody.

Annotation

The bachelor's thesis concerns issues of penitenciar psychology a pedagogy in the czech prison service. It describes czech system of prison services and The Prison Service of Czech Republic in brief. It is most focused on prison sentence and on penitentiary psychology and pedagogy used in prison sentence. Theoretical findings are used in practical way of questionnaire among public. The outcomes of research show public opinion about imprisoned persons and their education.

Key words

Czech prison services, czech system of prison services, penitenciar psychology, penitenciar pedagogy, prison sentence, The Prison Service of Czech Republic.

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SKTRUKTURA ČESKÉHO VĚZEŇSKÉHO SYSTÉMU.....	10
2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	14
2.1 Výkon vazby	16
2.2 Výkon trestu odnětí svobody	18
2.3 Zabezpečení pořádku a bezpečnosti v justičních objektech.....	21
2.4 Výkon zabezpečovací detence	23
3 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	25
3.1 Diferenciace vězňených osob.....	26
3.2 Práva vězňených osob	29
3.3 Povinnosti a zakázané činnosti vězňených osob	33
3.4 Duchovní služba.....	34
3.5 Lékařská péče.....	35
4 PENITENCIÁRNÍ PSYCHOLOGIE.....	37
4.1 Vývojová psychologie v penitenciární péči	39
5 PENITENCIÁRNÍ PEDAGOGIKA	43
5.1 Složky programů zacházení	44
PRAKTICKÁ ČÁST	49
6 VÝZKUM.....	49
6.1 Cíl a hypotézy	49
6.2 Charakteristika výzkumné metody.....	50
6.3 Charakteristika výzkumného vzorku.....	51
6.4 Prezentace výsledků	55
7 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A HYPOTÉZ.....	67
ZÁVĚR	69
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	71
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	74
SEZNAM GRAFŮ	76
SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá penitenciární psychologií a pedagogikou v České republice. Snaží se popsat současnou problematiku tohoto tématu. Jejím cílem je shrnout nejdůležitější poznatky a přispět k větší informovanosti populace o vězeňství v ČR.

Slovo „penitenciární“ vychází z latinského „poenitentia“, což znamená lítost, pokání, polepšení či nápravu. V přejatém slova smyslu tento pojem označuje termín vězeňství. Vězeňstvím, trestem odnětí svobody, tresty a jinými sankcemi a vším kolem těchto pojmů se zabývá věda zvaná penologie. Vězeňský systém v České republice se skládá ze tří, respektive ze čtyř částí. Jsou to: výkon trestu odnětí svobody (VTOS), výkon vazby (VV), výkon zabezpečovací detence (VZD) a zabezpečení pořádku a bezpečnosti v justičních objektech (tj. soudy, státní zastupitelství a Ministerstvo spravedlnosti). Největší částí je výkon trestu odnětí svobody. Ten je také stěžejní pro penitenciární péči. Penitenciární péče je speciální pozornost, která je věnována vězněným osobám ve vězeňství. Nejdůležitějšími vědami pro tuto oblast jsou penitenciární psychologie a pedagogika. Dalšími vědami jsou penitenciární právo a sociologie. Výkon trestu odnětí svobody má tři hlavní funkce. První dvě funkce jsou ochrana společnosti před pachateli trestné činnosti a prevence trestné činnosti. Třetí funkce je náprava a reintegrace vězněných osob do běžné společnosti. Tato třetí funkce je pro tuto bakalářskou práci stěžejní. V současné době není náprava a reintegrace vězněných osob na dobré úrovni, z čehož vyplývá velké procento recidivy v ČR (cca 60 %). Je to velmi závažná problematika pro společnost i pro každé občana republiky.

Bakalářská práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je zpracována na základě prostudované odborné literatury. První kapitola se věnuje struktuře českého vězeňského systému. Popisuje nejdůležitější faktor v působení na vězněné osoby, tj. Vězeňská služba České republiky (VS ČR). Pro ucelený pohled na tento bezpečnostní a ozbrojený sbor rozkresluje všechny jeho činnosti, které vykonává v oblasti vězeňského systému v ČR – výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody, výkon zabezpečovací detence a zabezpečování pořádku a bezpečnosti v justičních objektech. V další samostatné kapitole detailně charakterizuje vše důležité, co se týče výkonu trestu odnětí svobody, a to: vnitřní a vnější diferenciaci vězněných osob, práva a povinnosti (zakázané činnosti) vězněných osob, duchovní službu a lékařskou péči. Ve výkonu trestu

odnětí svobody je z největší části uskutečňována penitenciární psychologie a pedagogika. Tyto dvě společenské multidisciplinární vědy se navzájem prolínají, a ve vězeňském prostředí jsou uplatňovány jako celek. Každé z těchto věd je věnována samostatná kapitola v závěru teoretické části bakalářské práce.

Praktická část bakalářské práce je rozčleněna na cíl a hypotézy výzkumu, charakteristiku výzkumné metody, charakteristiku výzkumného vzorku, prezentaci výsledků výzkumu a závěrečné shrnutí výsledků výzkumu a hypotéz. Zvolenou výzkumnou metodou je dotazníkové šetření ke zjištění názoru veřejnosti. Dotazník je uveden v přílohách bakalářské práce. Výzkum proběhl v řadách různorodých respondentů, co se týče vzdělání i věku. Jedinou podmínkou pro respondenty je minimální věková hranice osmnácti let. Mladiství pod věkovou hranicí osmnácti let jsou buďto málo nebo zkráceně informováni v oblasti vězeňství. Tudíž by nebyli zcela přínosní pro výzkum v praktické části. V příloze bakalářské práce je například uvedena mapa rozmístění vězeňských zařízení, grafické vyobrazení ustrojenosti příslušníků a příslušnic VS ČR a vězněných osob (mužů, žen a mladistvých). Cílem výzkumu bakalářské práce je zjistit, jak veřejnost nahlíží na vězněné osoby a jejich vzdělávání. Bakalářská práce je zaměřena především na penitenciární psychologii a pedagogiku.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SKTRUKTURA ČESKÉHO VĚZEŇSKÉHO SYSTÉMU

České vězeňství se po roce 1989 rapidně změnilo. Ze Sboru nápravné výchovy (SNV) se stala Vězeňská služba ČR (VS ČR). V roce 1992 zpracovala „souhrn koncepčních záměrů“, které vyznačily perspektivy Vězeňské služby a vězeňství v České republice. Cílem bylo vytvořit moderní vězeňský systém zakotvený v širším systému jednak sociální péče a poté represivních orgánů státní moci, jejichž hlavní funkcí byla účinná ochrana společnosti před kriminalitou. Tento systém musel ovšem respektovat Evropská vězeňská pravidla (EVP), což znamenalo humanizovat výkon trestu tak, aby sice neztratil svůj represivní charakter, ale zároveň však respektoval lidskou důstojnost vězňů.¹

České vězeňství je také značně ovlivněno vývojem společnosti a ekonomickou situací v zemi. Jedním z dalších činitelů je politická situace a její vývoj.

Vězeňství ČR spadá pod pravomoc Ministerstva spravedlnosti ČR. Vězeňská služba ČR je výkonným orgánem ministerstva spravedlnosti v oblasti vězeňství ČR. Ta dále spolupracuje s Probační a mediační službou (PMS je také v kompetenci ministerstva spravedlnosti ČR), nestátními a mezinárodními organizacemi zabývajícími se vězeňskou problematikou a také s církví.

Ministerstvo spravedlnosti ČR²

Ministerstvo spravedlnosti a jeho kompetence podléhají § 11 zák. č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy. Sídli v Praze 2, ulice Vyšehradská 16.

Ministerstvo spravedlnosti vede ministr/yně spravedlnosti. Ministr/yně má pod sebou čtyři náměstky (viz. příloha A). Nejdůležitější pro vězeňství je první náměstek ministra spravedlnosti a náměstek sekce justiční (obě tyto funkce vykonává jeden náměstek). On má ve své kompetenci justiční a vězeňskou podsekcí tzn. soudnictví a vše ohledně vězeňství (viz. příloha B).

---

¹ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství II: optimalizace výkonu trestu odnětí svobody*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, zdravotně sociální fakulta, 1999, s. 7. ISBN 80-7040-376-4.

² Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Kompetence Ministerstva spravedlnosti podle § 11 zák. č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy*. [online]. [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5839&d=324504>

Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro:

- soudy a státní zastupitelství,
- pro probaci a mediaci,
- pro vězeňství; je mu podřízena Vězeňská služba České republiky.

Vězeňská služba ČR³

Vězeňská služba České republiky (dále jen VS ČR) je ozbrojeným bezpečnostním sborem, správním úřadem a účetní jednotkou. Vězeňská služba ČR je zřízena na základě zákona České národní rady číslo 555/1992 Sb. o vězeňské a justiční stráží České republiky, s účinností od 1. ledna 2003.

Vězeňská služba České republiky se člení na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu, přičemž správní služba nemá postavení ozbrojeného sboru. Správní služba zabezpečuje organizační, ekonomickou, výchovnou a další odbornou činnost. Její součástí je zdravotnická služba.

Generální ředitelství VS ČR⁴

Řídicím odborným orgánem VS ČR je generální ředitelství VS ČR. Generální ředitelství vede generální ředitel. Ten má pod sebou prvního náměstka, který je ve služebním poměru a náměstka, který je civilním zaměstnancem VS ČR. Dále pak ředitele jednotlivých odborů. Pro účely této absolventské práce jsou nejdůležitější podřízení prvního náměstka GŘ, a to ředitel odboru výkonu vazby a trestu odnětí svobody a ředitel odboru vězeňské a justiční stráže.

Pod nimi jsou ředitelé jednotlivých organizačních jednotek: věznic, vazebních věznic, detenčních ústavů a ředitel Akademie VS ČR (viz. příloha C).

Věznice a vazební věznice⁵

Ředitelé věznic a vazebních věznic mají své dva zástupce. První zástupce je ve služebním poměru a druhý je civilní zaměstnanec hlavně pro ekonomickou správu věznice. Pod nimi

---

³ *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2011*. Praha: správní odbor Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2011, s. 10.

⁴ Zákon České národní rady č. 555 ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky (zákon ČNR o VS a JS ČR). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 112, § 1-3. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pardubice-89/informacni-servis-1612/legislativa-743>

⁵ Nařízení generálního ředitele VS ČR č. 18 ze dne 30. dubna 2013 o vězeňské a justiční stráží (NGŘ o VaJS). In: *Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky*. 2013, částka 7, s. 81.

je vedoucí oddělení justiční stáže (VOJS), vedoucí oddělení vězeňské stráže (VOVS), vedoucí oddělení výkonu vazby a trestu (VOVV-T), vedoucí oddělení prevence a stížností (VOPaS) a kaplan.

VOJS má hlavně na starosti zajištění pořádku a bezpečnosti v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva. Pod ním jsou velitelé místních jednotek justičních stráží (VMJJS) u všech druhů soudů, státních zastupitelství a ministerstva spravedlnosti, které připadají pod konkrétní organizační jednotku (věznice nebo vazební věznice). VMJJS má jednoho svého zástupce a počet příslušníků odpovídající velikosti daného soudu, státního zastupitelství a ministerstva spravedlnosti.

VOVS má většinou dva zástupce. Jeden zástupce je pověřený zajišťováním přezkoušení příslušníků z teoretických, fyzických, střeleckých a další nutných znalostí a dovedností. Takovému zástupci se slangově říká „Bojař“. Druhý zástupce převážně zajišťuje realizaci strážní služby věznice. K tomu mu pomáhají vrchní inspektor strážní služby pro eskortní stráž (zajišťuje eskortní směnu a vše ohledně eskort) a vrchní inspektor strážní služby (VISS), kterému podléhají inspektor strážní služby (ISS) a inspektor strážní služby – operační. Pod nimi jsou řadoví strážní.

VOVV-T odpovídá za realizaci VTOS a VV a za organizaci výkonu dozorcí služby, tak aby byl naplněn účel VTOS a VV (současně i civilní služby). Má dva zástupce. První zástupce je civilní zaměstnanec věznice. Má na starosti penitenciární péči, bezdrogovou zónu, spolupráci s církví a neziskovými organizacemi, spolupráci s Probační a mediační službou ČR (systém Parole) a zpracovává, vede a vykazuje kontrolní činnost svých podřízených. Podléhá mu psycholog a speciální pedagog. Speciální pedagog zpracovává komplexní zprávu o odsouzeném (podílí se na programu zacházení), aktualizuje program zacházení, vede minimálně jednu vzdělávací aktivitu (min. 1 hod./týdně) a vede jemu podřízené sociální pracovníky, vychovatele a vychovatele terapeuty. Druhý zástupce je ve služebním poměru. Řídí činnost dozorců, zpracovává, vede a vykazuje kontrolní činnost dozorců. K tomu mu pomáhají vrchní inspektor dozorcí služby (VIDS), vrchní dozorce (VD) a inspektor dozorcí služby (IDS). Pod nimi jsou řadoví dozorce.

Četnost a rozmístění věznic, vazebních věznic, detenčních ústavů a AVS⁶

Pro účel a výkon trestu odnětí svobody jsou zřizovány věznice. Zde si odpykávají svůj trest odsouzené osoby. Podle způsobu vnějšího střežení (diferenciace) a zajištění bezpečnosti se člení do čtyř základních typů: s dohledem (A), s dozorem (B), s ostrahou (C) a se zvýšenou ostrahou (D). Na území České republiky je zřízeno 26 věznic. Jsou to věznice: Kynšperk, Horní Slavkov, Ostrov, Všehrady, Plzeň-Bory, Nové Sedlo, Drahonice, Oráčov, Příbram, Vinařice, Stráž pod Ralskem, Jiřice, Rýnovice, Valdice, Pardubice, Světlá nad Sázavou, Odolov, Znojmo, Rapotice, Kuřim, Mírov, Břeclav, Heřmanice, Karviná a Opava (spojena s detenčním ústavem).

Pro účel a výkon vazby jsou zřizovány vazební věznice. Zde jsou obvinění, na které byla uvalena vazba (útěková, koluzní nebo předstižná). Na území České republiky je zřízeno 10 vazebních věznic. Jsou to vazební věznice: Teplice, Litoměřice, Praha-Ruzyně, Praha-Pankrác, České Budějovice, Liberec, Hradec Králové, Olomouc, Ostrava a Brno (spojena s detenčním ústavem).

Pro účel a výkon zabezpečovací detence jsou zřizovány detenční ústavy. Je to typ ochranného opatření pro pachatele závažné trestné činnosti. Je určen pro osoby s vysokou mírou nebezpečnosti pro společnost, kdy jejich duševní stav trvale i dočasně způsobuje, že se závažné trestné činnosti dopouštějí. Na území České republiky jsou zatím zřízeny 2 detenční ústavy. Je to detenční ústav a vazební věznice Brno a detenční ústav a věznice Opava (viz příloha D).

Speciální organizační jednotkou Vězeňské služby České republiky je Akademie VS ČR (dříve IVVS/Institut vzdělávání VS ČR). AVS sídlí ve Stráži pod Ralskem, a slouží ke vzdělávání a výcviku příslušníků a civilních zaměstnanců VS ČR. Dále také zajišťuje jejich další odborné vzdělávání formou kurzů.

---

⁶ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. doplněné vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 31. ISBN 80-86708-30-6.

2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Posláním Vězeňské služby ČR je zajišťovat výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody, výkon zabezpečovací detence a bezpečnost a pořádek v budovách soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Vězeňská služba spravuje a střeží věznice, vazební věznice a detenční ústavy. Dále střeží, předvádí a eskortuje vězněné osoby (obviněné i odsouzené). K dalším úkolům patří výzkum v oboru penologie, jehož výsledky aplikuje v praxi. VS ČR hospodaří s majetkem státu a je jeho samostatnou účetní jednotkou.⁷

Obecným cílem je ochrana společnosti před pachateli trestných činů a náprava odsouzených osob. Dále pak preventivní činnost. Nápravou se má na mysli tzv. reitengrace odsouzeného do běžné společnosti. Převážně pomocí programů zacházení.

Priority VS ČR

Hlavní prioritou je zachování statické a dynamické bezpečnosti v kontextu se vzrůstající přeplněností ubytovacích kapacit ve VTOS a VV v českých věznicích. Dalšími prioritami jsou: snižování recidivy, rozšíření ubytovacích a výrobních kapacit, personální zajištění nových projektů a mezinárodní spolupráce.

„K tomu mají pomoci hlavně tři faktory:

- *modernizace vězeňských zařízení a jejich vybavení,*
- *vytvoření účinného systému zacházení s vězněnými osobami,*
- *profesionální zkvalitnění (vzdělávání) vězeňského personálu.“⁸*

VS ČR plní dle § 2 zákona č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů, v rámci své činnosti tyto úkoly:

- spravuje a střeží vazební věznice, věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody a výkonu zabezpečovací detence,
- střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence,

⁷ Vězeňská služba České republiky. *Cíle a poslání VS ČR*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vs-cr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/cile-a-poslani-vs-cr-6124>

⁸ KRUTINA, M. et al. *Monitoring vězeňství v České republice v roce 1999*. 1. vyd. Praha: Český helsinský výbor, 2000, s. 68. ISBN 80-86436-00-4.

- prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- provádí výzkum v penologii a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,
- zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva spravedlnosti a v jiných místech jejich činnosti, v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomocí soudů a státních zastupitelství,
- vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence,
- provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, popřípadě i osob ve výkonu vazby,
- vede evidenci osob ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence na území České republiky,
- plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament České republiky souhlas a jimiž je Česká republika vázána,
- zabezpečuje vzdělávání příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby, které provádí Institut vzdělávání a vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště Vězeňské služby,
- poskytuje zdravotní péči osobám ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu zabezpečovací detence a příslušníkům a zaměstnancům Vězeňské služby; v případě potřeby zabezpečuje specializovanou zdravotní péči v mimovězeňských zdravotnických zařízeních,
- prošetřuje vlastními pověřenými orgány trestnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence,
- příslušníci VS ČR jsou ustrojeni dle zvláštního předpisu (viz. příloha F),
- plní další úkoly podle zvláštních předpisů.⁹

---

⁹ *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2011*. Praha: správní odbor Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2011, s. 8.

2.1 Výkon vazby

Výkon vazby (VV) upravuje zákon Parlamentu České republiky č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby a vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb. řád výkonu vazby. Dále pak upravuje výkon vazby vnitřní řád věznice, který vychází ze zákona o výkonu vazby, a má dvě části. První část se nazývá obligatorní, ta by měla být v každé vazební věznici stejná. V obligatorní části jsou práva a povinnosti obviněných. Druhá část jsou přílohy vnitřního řádu věznice jako například časový rozvrh dne (ČRD), adresy mezinárodních organizací pro humánní zacházení s vězni atd. Přílohy se v každé vazební věznici liší.

Na dodržování výkonu vazby dohlíží dozorčí služba (dozorci, též nesprávné slangové označení bachaři).

Účel výkonu vazby¹⁰

Vazba není trest, je to jen dočasné zákonem regulované omezení osobních práv a svobod. Hlavním účel výkonu vazby je zajištění (nikoliv sankce) obviněného pro účely trestního řízení. To znamená, být kdykoliv k dispozici orgánům činných v trestním řízení (OČTŘ). Další účel je zajištění pro případný výkon trestu odnětí svobody. Případně také zabránění obviněnému, aby v trestné činnosti pokračoval či mařil ověřování důkazů (tj. maření procesního úkonu).

Zásady výkonu vazby

Na obviněného se do doby právoplatného rozsudku hledí jako na nevinného (presumpce nevinny). Úkolem Vězeňské služby ČR je zejména zajistit, aby obviněný respektoval a dodržoval vnitřní řád vazební věznice, bez toho aby byla ponižována jeho lidská důstojnost. Vězeňská služba ČR přijme jen taková omezení, která souvisí s účelem vazby, důvodem vazby a bezpečností věznice.

Důvody vazby¹¹

Do vazby lze vzít osobu, které bylo sděleno obvinění. O vazbě rozhoduje soud na návrh státního zástupce. Konkrétní důvody vzetí do vazby nalezneme v § 67/1 trestního řádu.

---

¹⁰ BAJCURA, L. *Práva vězně: Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 31. ISBN 80-7169-555-6.

¹¹ SVÁČEK, J. *VÝKON VAZBY*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2009, s. 10.

Zákon uvádí tři důvody, kvůli nimž smí být obviněný vzat do vazby. Tyto důvody jsou uvedeny pod písmeny A, B a C. Mají význam především v oblasti zacházení s obviněným ve výkonu vazby. Především u písmena B jsou zpřísněna bezpečnostní opatření. Podle těchto písmen se také hovoří o třech důvodech vazby.

„A“ = Vazba útěková - Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo mu hrozí vysoký trest.

„B“ = Vazba koluzní - Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.

„C“ = Vazba předstižná - Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost pro níž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil nebo vykoná trestný čin, který připravoval, nebo kterým hrozil.

Obviněný má právo (na vlastní žádost) informovat určené osoby o vzetí do vazby. Délka vazby je maximálně čtyři roky, jestliže by hrozil výjimečný trest. U koluzní vazby (typ „B“) pak maximálně tři měsíce. Soud může na návrh státního zástupce změnit důvod vzetí do vazby.

Povinnosti VS ČR ve VV¹²

Povinnosti dozorce na stanovišti (ubikaci) oddělení výkonu vazby:

- vede trvalý, aktuální přehled o odsouzených na stanovišti a určenému úseku,
- zajišťuje kázeň a pořádek,
- provádí kontrolu cel, věnuje zvýšenou pozornost obviněným, na které byl upozorněn, kteří se vrátili od soudu nebo výslechu, novým a jednotlivě umístěným, mladistvým a vytipovaným obviněným,

---

¹² Nařízení generálního ředitele VS ČR č. 21 ze dne 1. března 2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence (NGŘ úkoly příslušníků VS ČR při zabezpečování VTOS, VV a VZD). In: *Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky*. 2010, částka 1, § 1-24. Dostupné z: interní zdroj na vyžádání od VS ČR.

- provádí veškeré úkony tak, aby nebyl ohrožen ani mařen výkon vazby,
- zajišťuje výdej stravy a vřelé vody (dvakrát denně) na zalití kávy nebo čaje, odebírá nádoby z cel a kontroluje, zda bylo odevzdáno kompletní a neporušené,
- zajišťuje podle pokynů vrchního dozorce koupání obviněných, výměnu osobního a ložního prádla, holení, stříhání, včetně úklidu cel a spol. prostor, zajišťuje předvádění obviněných příslušníky oddělení vězeňské stráže,
- eviduje a ví o provádění vycházek a návštěv obviněných, předvádění a vycházky zabezpečují příslušníci oddělení vězeňské stráže,
- předává podklady pro hláskou službu,
- provádí vizuální prohlídky vytipovaných obviněných,
- přebírá klíče od ubikací, prověřuje uzamčení určených dveří, prověřuje spojovací a signálně zabezpečovací prostředky.

Náhrady za výkon vazby¹³

Pokud soud nařídí vazbu, může se pokusit obviněný o složení záruky na místo nastoupení do výkonu vazby. Toto nelze u koluzní vazby (typ „B“). Musí složit písemný slib, že bude žít řádný život, nedopustí se trestného činu, nebude se vyhýbat OČTŘ. Pokud soud přesvědčí, tak mu soud ve většině případů uloží také peněžitou záruku (kauci). Minimální částka této kauce je 10 000,- Kč. Obviněný může také doložit nějakou společenskou záruku (zaručí se za něj např. zaměstnavatel, církev, sportovní sdružení, apod.; nelze politická strana). Většinou také soud uloží dohled probační a mediační služby.

2.2 Výkon trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody (VTOS) upravuje zákon Parlamentu České republiky č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. řád výkonu trestu odnětí svobody. Dále pak upravuje výkon trestu odnětí svobody vnitřní řád věznice, který vychází ze zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Má dvě části. První část se nazývá obligatorní, ta by měla být v každé věznici stejná. V obligatorní části jsou práva a povinnosti odsouzených. Druhá část jsou přílohy

---

¹³ SVÁČEK, J. *VÝKON VAZBY*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2009, s. 11.

vnitřního řádu věznice jako například časový rozvrh dne (ČRD), adresy mezinárodních organizací pro humánní zacházení s vězni atd. Přílohy se v každé věznici liší.

Na dodržování výkonu trestu odnětí svobody dohlíží dozorčí služba (dozorci, též nesprávné slangové označení bachaři).

Účel výkonu trestu odnětí svobody

„Výkon trestu odnětí svobody má tři hlavní účely: ochrana společnosti před pachateli trestné činnosti, náprava odsouzených a jejich zpětná adaptace do běžné společnosti, prevence trestné činnosti.“¹⁴

Povinnosti VS ČR ve VTOS¹⁵

Povinnosti dozorce na stanovišti (ubikaci) oddělení výkonu trestu odnětí svobody:

- vede trvalý, aktuální přehled o odsouzených na stanovišti a určenému úseku,
- zajišťuje kázeň a pořádek,
- vede seznam nebezpečných odsouzených a též seznam odsouzených zařazených na index sledovanosti (indexy sledovanosti: STH – snížená tělesná hmotnost, NMÚ – nízká mentální úroveň, MON – možný objekt násilí, DVO – další vytipovaná osoba) a má o všech trvalý přehled,
- přebírá klíče od ubikací, prověřuje spojovací a signálně zabezpečovací prostředky,
- provádí fyzické početní prověrky stavu odsouzených, zajišťuje časový rozvrh dne (ČRD) a provádění vycházek, zajišťuje akce organizované mimo ubytovnu odsouzených,
- spolupracuje s vychovateli (respektuje jejich pokyny), spolupracuje s nimi na zajišťování programů zacházení (PZ),
- kontroluje a dbá na správné ustrojení a osobní hygienu, realizuje denní kontrolu úklidu, pořádku a údržby ve všech prostorách a okolí ubytovny,
- kontroluje uzamčení a uzavření určených vstupů ubytovny, zajišťuje organizovanost pohybu odsouzených (odběr stravy, výměna prádla, nástupy do práce, apod.),

---

¹⁴ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství II: optimalizace výkonu trestu odnětí svobody*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, zdravotně sociální fakulta, 1999, s. 19. ISBN 80-7040-376-4.

¹⁵ Nařízení generálního ředitele VS ČR č. 21 ze dne 1. března 2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence (NGŘ úkoly příslušníků VS ČR při zabezpečování VTOS, VV a VZD). In: *Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky*. 2010, částka 1, § 1-24. Dostupné z: interní zdroj na vyžádání od VS ČR.

- účastní se všech druhů prohlídek (generální, dílčí, technické, osobní a prohlídky věcí odsouzených),
- kontrolou zabraňuje vnášení a držení nepovolených věcí odsouzených (drogy, alkohol, nářadí, bodné a sečné zbraně, mobilní telekomunikační technika, apod.),
- zajišťuje přípravu odsouzených k eskortám, přerušení nebo propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Povinnosti dozorce na stanovišti v oddělení výkonu kázeňských trestů (OVKT) a krizovém oddělení:

- přebírá klíče od cel, prověřuje uzamčení cel, prověřuje spojovací a signálně zabezpečovací prostředky,
- přebírá fyzicky všechny odsouzené umístěné v celách, mimo cely a má o nich stále přehled,
- provádí nepravidelně, nejméně jedenkrát za hodinu kontrolu cel se zvýšenou pozorností u nových a jednotlivě umístěných odsouzených,
- kontroluje úplnost a správnost vyplnění rozhodnutí o uložení kázeňského trestu, provádí důkladnou osobní prohlídku odsouzeného, kontrolu potvrzení o zdravotní způsobilosti k výkonu kázeňského trestu a zajistí převlečení odsouzeného do určeného oděvu,
- zajistí odebrání věcí, které odsouzený nesmí mít u sebe, vyhotoví seznam věcí a uloží je na stanovené místo,
- poučí odsouzeného o právech a povinnostech při výkonu kázeňského trestu a seznámí jej s provozním řádem oddělení,
- nepřipustí nedovolené styky mezi odsouzenými, kontroluje průběžně pořádek a kázeň, dodržuje zásady bezpečnosti při vstupu do cely, zajišťuje výdej stravy a koupání odsouzených,
- zajišťuje v určené době a ve vymezeném prostoru vycházky.

Povinnosti dozorce na vnějším nebo vnitřním pracovišti:

- zajišťuje provedení stanovených prohlídek odsouzených, vozidel a ostatních civilních pracovníků, není-li na pracoviště velen velitel eskorty (minimálně čtyři odsouzení),

- rozmístí dle pokynů pracovníků organizace nebo podniku odsouzené na pracovní úseky nebo místa a má o nich trvalý přehled, zabraňuje nedovoleným stykům odsouzených s nepovolanými osobami,
- úzce spolupracuje s velitelem eskorty při zajišťování bezpečnosti pracoviště, není-li na pracoviště velen velitel eskorty, přiměřeně plní jeho povinnosti,
- provádí soustavně kontrolu kázně, pořádku a pracovní morálky odsouzených, nedovolí, aby se odsouzení vzdalovali bez ohlášení ze svých pracovních úseků nebo míst,
- zná a umí navázat spojení s operačním střediskem věznice (popř. vazební věznice), a udržuje stanovenou součinnost,
- zajišťuje výdej a konzumaci stravy na pracovišti,
- provádí na pracovišti nepravidelné preventivní početní prověrky stavu odsouzených,
- v případě odjezdu vozidla s nepřehledným nákladem z pracoviště vždy provede fyzickou početní prověrku stavu odsouzených,
- převezme v případě vnějšího pracoviště od vrchního inspektora strážní služby početně i jmenovitě odsouzené, a to v případě, že není na pracoviště velen velitel eskorty, přesvědčí se, zda jsou v propustce uvedeny všechny povinné údaje (jméno a příjmení odsouzeného, rok narození, identifikační kód, konec výkonu trestu odnětí svobody, zákonné ustanovení označující trestný čin pro který byl odsouzen a vyznačená též jeho nebezpečnost).

2.3 Zabezpečení pořádku a bezpečnosti v justičních objektech

Zabezpečení pořádku a bezpečnosti v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva spravedlnosti vykonává justiční stráž (JS). Výkon služby justiční stráže upravuje především zákon č. 555/1992 Sb. a nařízení generálního ředitele VS ČR č. 18/2013. Dále pak například instrukce ministerstva spravedlnosti č. 395/2009. Justiční stráž se musí řídit pokyny předsedy soudu, u kterého vykonávají strážní službu (ty nesmějí být v rozporu s výše uvedenými zákony a nařízeními).

Povinnosti VS ČR při zabezpečování pořádku a bezpečnosti:¹⁶

Příslušník justiční stráže je při výkonu služby na strážním stanovišti, jakož i při vystupování na veřejnosti zejména povinen:

- zajišťovat bezpečnost a pořádek v prostorách soudu, státního zastupitelství nebo ministerstva,
- u hlavního vchodu do budovy soudu, státního zastupitelství nebo ministerstva zjišťovat dotazem a dostupnými technickými prostředky, např. ručním detektorem kovů, detekčním rámem nebo rentgenem zavazadel, zda osoby vstupující do budovy nemají u sebe střelnou zbraň nebo jiný nebezpečný předmět (např. nůž, slzotvorné spreje, nářadí atd.); zbraně a nebezpečné předměty po dobu jejich pobytu v budově převzít do úschovy,
- podávat na požádání vstupní informace návštěvníkům soudu, státního zastupitelství nebo ministerstva,
- být seznámen s rozmístěním jednacích síní, jednotlivých pracovišť v budově soudu, státního zastupitelství nebo ministerstva a znát jmenovitě předsedu soudu, místopředsedu soudu a vedoucího státního zástupce,
- zajišťovat výkon služby na strážním stanovišti - služebna,
- na vyžádání předsedy senátu soudu zajišťovat bezpečnost a pořádek u soudního jednání,
- při případném ohrožení bezpečnosti soudního jednání je příslušník povinen na pokyn předsedy senátu soudu jednací síň vyklidit,
- zajišťovat bezpečnost pracovníka soudu, státního zastupitelství nebo ministerstva při mimosoudních úkolech,
- zajišťovat ostrahu přepravy peněžních zásilek,
- doručovat písemnosti soudu, státního zastupitelství nebo ministerstva v případě, že tento způsob doručení nařídil předseda soudu, předseda senátu soudu, vedoucí státní zástupce nebo určený pracovník ministerstva; doručování se provádí v souladu se zákonem 99/1963 Sb. (Občanský soudní řád).

---

¹⁶ Nařízení generálního ředitele VS ČR č. 18 ze dne 30. dubna 2013 o vězeňské a justiční stráži (NGŘ o VaJS). In: *Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky*. 2013, částka 7, s. 74-93.

„Justiční stráž spolupracuje s vězeňskou stráží především při předvádění osob z eskortní místnosti do soudní síně. U každého soudu je zřízena eskortní místnost s celami pro vězněné osoby. Zde vězněné osoby čekají do doby, kdy je předvolá předseda senátu soudu.“¹⁷

2.4 Výkon zabezpečovací detence

Dnem 1. 1. 2009 je v účinnosti Zákon č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence. Ústavy zabezpečovací detence dle tohoto zákona spravuje Vězeňská služba ČR, kdy jeden se nachází v Brně a druhý v Opavě.

O chovance se stará tým specialistů:

- psycholog, psychiatr,
- speciální pedagog,
- vychovatel – terapeut,
- zdravotnický personál,
- sociální pracovník.

„Zabezpečovací detence se vykonává v ústavu se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy. Výkonem se sleduje jak ochrana společnosti, tak terapeutické a výchovné působení na chovance.“¹⁸ Ti jsou do zabezpečovací detence umístováni na základě soudního rozhodnutí. Je určena pro osoby, které spáchali zvláště závažný trestný čin a pro svou duševní poruchu nejsou schopni běžného výkonu trestu a psychiatrické nemocnice nejsou schopny zajistit ochranu společnosti.

Chovancům je umožněno užívání ústavního telefonu ke kontaktu s blízkými osobami, s opatrovníkem nebo orgány či organizacemi zabývajícími se ochranou lidských práv či advokátem. Náklady hradí chovanec sám. Dále má právo přijímat návštěvy, mají právo na duchovní služby a uspokojování kulturních potřeb. Mezi další potřeby, tak jak je u běžného výkonu trestu je právo na balíček, 1x za tři měsíce s trvanlivými potravinami

¹⁷ Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 395 ze dne 15. prosince 2009 - odbor bezpečnosti a krizového řízení o justiční stráži (OBKŘ o JS). In: 395/2009-OBKŘ. 2009, částka 2/2010, § 2-5. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=71232&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

¹⁸ Vězeňská služba České republiky. *Zabezpečovací detence*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-opava-83/o-nas-1603/zabezpecovaci-detence>

a věcmi osobní potřeby do hmotnosti 5 kg. Bez omezení může přijímat balíčky obsahující prádlo, oděv, obuv, knihy, tiskoviny a další věci potřebné k realizaci příslušného programu.¹⁹

Zabezpečovací detenci může ukončit okresní soud, v jehož působnosti se detenční ústav nachází. Jednou za 12 měsíců od začátku zabezpečovací detence rozhoduje na základě odborných zpráv o dalším trvání zabezpečovací detence.

---

¹⁹ Vězeňská služba České republiky. *Zabezpečovací detence*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-opava-83/o-nas-1603/zabezpecovaci-detence>

3 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Výkonem trestu odnětí svobody (VTOS), trestným činem a trestem obecně se zabývá právní věda penologie. Penologie (z latinského poena = trest) zkoumá účinnost různých druhů trestu, podmínky výkonu trestu, praktické otázky vězeňství, možnosti alternativních trestů, prevenci, recidivu, apod. Trest ve vězeňském pojetí je sankce pro osobu, která spáchala trestný čin, za který byla pravomocně odsouzena k trestu odnětí svobody. Trest by měl být nástrojem k nápravě (korekci chování) odsouzeného a ochraně společnosti před pachateli trestných činů.

Trestný čin je čin soudně trestní, který naplní skutkovou podstatu trestného činu uvedeného v trestním zákoníku (zákon č. 40/1949).

„Nápravná (korektivní) úloha trestu směřuje k cíli, jímž je dosažení takového stupně korekce vlastního chování, které eliminuje sociálně patologické jednání v budoucnu. Ochrana společnosti je založena na uvěznění pachatelů trestných činů, samotné jejich uvěznění představuje většinový názor společnosti a lze říci, že tak zní veřejná společenská objednávka.“²⁰

Základní vybavení cel²¹

Na základě Evropských vězeňských pravidel musí mít každá cela toto vybavení: postel (lůžko), židle (přiměřený počet k počtu odsouzených osob, u obviněných osob je to jedna ku jedné), stůl, světlo (elektronické), záchod s neprůhlednou zástěnou, umyvadlo s tekoucí vodou, okno (které poskytuje dostatek denního světla), zamykatelná skříňka (ve vazbě neuzamykatelná), schválené čistící a dezinfekční prostředky, vnitřní řád věznice. Mezi jednotlivými palandovými lůžky musí být mezera minimálně 80 cm, a zároveň u horní palandy musí být protiprachová podložka.

Na jednoho vězně připadá podle EU minimálně 7 m³ vzduchu (u paland), 4 m² plochy (v cele) a zároveň nesmí být místnost menší než 6 m².

---

²⁰ SOCHŮREK, J. *Úvod do základů psychologie, penologie a viktimologie pro základní odbornou přípravu příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2009, s. 81.

²¹ Evropská vězeňská pravidla ze dne 11. ledna 2006 (EVP). In: *Doporučení 2 Výboru ministrů členskými státy Rady Evropy*. 2006, částka 2, s. 7-8. ISSN 1213 - 9297. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Publikace/Evropsk%C3%A1%20v%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A1%20pravidla.pdf

3.1 Diferenciace vězňených osob

Ve vězeňském systému ČR existuje diferenciace neboli rozdělení dvojího typu, a to vnitřní a vnější.

Vnější diferenciace²²

Vnější diferenciace je veřejnosti známější než ta vnitřní. Je dána pohlavím, věkem, a soudním zařazením vězňené osoby do určitého typu věznice soudem. Pouze soud rozhoduje o tom, do jakého typu věznice má být odsouzený zařazen. Do jednotlivých věznic na celém území ČR pak umísťuje odsouzené osoby generální ředitel VS ČR, bere ohled na místo sociální vazby odsouzeného a snaží se ho umístit do věznice v blízkosti bydliště, pokud je to vhodné. Profilace věznic v ČR spočívá v organizačním členění vězeňských objektů do pěti typů, v nichž VS ČR zajišťuje VTOS ve všech typech. GŘ VS v rámci profilace a vnější diferenciace umísťuje zvláště: odsouzené se změněnou pracovní schopností (invalidy), odsouzené muže starší 60 let, odsouzené ženy.

Stručná charakteristika VTOS v jednotlivých typech věznic dle vnější diferenciace²³

Speciální stavebně technické prostředky (vysoké betonové zdi, ploty s ostnatým nebo žiletkovým drátem, výstražná signalizace, atd.) a ozbrojené strážce k zabránění útěku odsouzených jsou převážně používány ve věznicích typu C a D. Ve věznicích typu A a B nejsou tyto prostředky a strážce zcela nezbytné, veškerou kontrolu, dozor a dohled nad činnostmi odsouzených vykonávají vychovatelé a v typu B ještě navíc dozorcí.

Věznice s dohledem (typ A)

Odsouzené osoby mají volný pohyb v prostoru věznice. Ložnice si mohou zamykat. Druhý klíč má samozřejmě personál. Po pracovní době mohou nosit civilní oděv a navštěvovat kulturní a sportovní akce v okolí věznice, buďto samostatně (s povolením ředitele věznice) nebo s doprovodem pracovníka VS ČR. O době a prostoru volného pohybu dostanou potvrzení. Mimo věznici pracují bez dozoru. Jednou za 14 dnů jim

---

²² BAJCURA, L. *Práva vězně: Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 57. ISBN 80-7169-555-6.

²³ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345 ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (řád VTOS). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 110, § 47-55. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pardubice-89/informacni-servis-1612/legislativa-743>

ředitel věznice může povolit v doprovodu návštěvy volný pohyb mimo věznici až na 48 hodin.

Věznice s dozorem (typ B)

Odsouzení se pohybují volně v prostoru věznice. Ložnice si zamykají. Po večerce se hlavní dveře ubytovny zamykají. Vlastní oděv mohou nosit jen době návštěv, při sportu, bohoslužbách a společenských akcích mimo věznici. Propustky dostávají jenom ti, jimž ředitel povolí samostatnou docházku na pracoviště mimo věznici. Při společných kulturních akcích mimo věznici se musí zdržovat v dohledu pracovníka VS ČR. Odsouzeným, kteří vykonali alespoň třetinu trestu, ředitel může povolit jednou měsíčně volný pohyb v doprovodu návštěvy až na 24 hodin.

Věznice s ostrahou (typ C)

Odsouzení se ve věznici pohybují pod dozorem pracovníků VS ČR, výjimečně mají při práci povolený volný pohyb v prostoru věznice. Hlavní dveře ubytovny (katry) jsou uzamykány. Pracují ve věznici nebo na střežených pracovištích.

Věznice se zvýšenou ostrahou (typ D)

Odsouzení se ve věznici pohybují pod dozorem. Zpravidla jsou uzamykáni v celách. Pracují pouze na pracovištích ve věznici nebo v celách. Volný pohyb po věznici se jim neuděluje ani při práci. Při organizovaných akcích mohou být v kulturních a společenských místnostech společně s jinými odsouzenými zařazenými v typu D.

Výkon trestu odnětí svobody u mladistvých²⁴

Zpravidla v každé věznici je oddělení pro VTOS mladistvých. Ubytování jsou ve většině případů 2 na jedné ložnici. Zacházení s mladistvými se však výrazně liší od zacházení s dospělými. Při zacházení jde o to, aby mladiství pochopili nutnost, že vlastní životní situace musí řešit aktivně a sami. Mladistvému, který má plnit povinnou školní docházku, věznice zabezpečí její plnění místo výkonu práce. Při naplňování účelu výkonu trestu se bere ohled na věkové zvláštnosti a zájmy mladistvých. Pracovníci věznice se snaží o spolupráci s rodiči nebo zákonnými zástupci mladistvých, poskytují zprávy o jejich chování, radí se s rodiči a to i bez vědomí a souhlasu mladistvého. Návštěvy jsou

---

²⁴ BAJCURA, L. *Práva vězně: Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 86. ISBN 80-7169-555-6.

zpravidla bez dohledu pracovníka VS ČR. Ředitel věznice může v doprovodu návštěvy povolit mladistvému volný pohyb mimo věznici až na dobu 12 hodin – v potvrzení musí být uveden čas a místo pobytu, jména a podpisy mladistvého a doprovázející osoby.

Vnitřní diferenciaci²⁵

„Vnitřní diferenciaci je prováděna v mantinelech daných diferenciací vnější a týká se zařazování vězňů dle jejich osobností, chování, zájmů, profesí, nebezpečnosti apod. U zařazování podle nebezpečnosti se ujal moderní penologický termín „risk assesment“. Znamená vyhodnocení konkrétního rizika nebezpečnosti vězně pro společnost.“²⁶

Odsouzení z jedné diferenciacní skupiny jsou zpravidla zařazováni na stejná pracoviště a ubytovny. Snaha o tvorbu stejnorodých skupin je dána více důvody bezpečnostními, než pedagogicko-psychologickými. Na první pohled má tato tendence viditelný efekt. Vzdaluje se však někdy poněkud té situaci, která na odsouzené čeká po propuštění. Nicméně i v podmínkách věznice lze modelovat situace, které vězně připraví na tvrdou realitu po propuštění. Správný penologický výraz pro vnitřní diferenciaci je prostupná skupina vnitřní diferenciaci (PSVD), která má tři stupně.

PSVD má vliv na podmíněné propuštění z VTOS, přeřazení do mírnějšího typu věznice, odměny (nákupy, sledování TV aj.) a přerušení VTOS až na 20 dní za rok.

I. skupina PSVD – zde jsou odsouzení, kteří aktivně plní PZ, chovají se v souladu s vnitřním řádem věznice. Jsou to jedinci dostatečně motivováni, aby se změnili. Nejčastěji jsou to prvně trestaní jedinci. Tato skupina tvoří cca 10% z vězeňské populace.

Nadstandard: nákup do výše 800 Kč, sledování TV do 24 hod.

II. skupina PSVD – sem jsou zařazeni všichni nově nastoupení vězni. Mají často nevyjasněný a kolísavý postoj ke svým povinnostem a PZ. Tato skupina tvoří cca 80% z vězeňské populace.

Standard: nákup do výše 600 Kč, sledování TV do 23 hod.

---

²⁵ SOCHŮREK, J. *Úvod do základů psychologie, penologie a viktimologie pro základní odbornou přípravu příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2009, s. 89.

²⁶ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. doplněné vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 98. ISBN 80-86708-30-6.

III. skupina PSVD – odsouzené osoby, které neplní PZ nebo ho zcela odmítají (mají min. PZ). Jejich chování je v rozporu s vnitřním řádem věznice. Neplní své povinnosti, které z něj vyplývají.

Minimální stav: nákup do výše 400 Kč, sledování TV do 22 hod.

3.2 Práva vězňených osob

Stravování²⁷

Denní stravovací norma na 1 odsouzenou osobu se pohybuje okolo 150 Kč. Sleduje se nutriční hodnota v závislosti na peněžním limitu na osobu a den. Tento limit se mění v závislosti na věku, zdravotním stavu, pracovním zařazení, kulturní a náboženské tradici (např. přídavky pro pracující a mladistvé, bezlepkové a diabetické diety, muslimská strava – nesmí jíst vepřové maso atd.). Všichni mají dvakrát denně teplé jídlo. Musí jim být zajištěn pitný režim (striktně u mladistvých odsouzených). Ve zmírněném trestu, tím je na mysli výstupní oddělení, typ A (dohled) a B (dozor), kde to dovoluje vězeňské zařízení a ředitel věznice, si mohou odsouzení uvařit sami. VS ČR jim pouze dodá suroviny. To může být i součástí programu zacházení – vaření. Odsouzené osoby v celovém systému ubytování se stravují na cele, a mají nárok dvakrát denně na vroucí vodu. V necelovém systému ubytování se odsouzené osoby stravují hromadně v jídelnách. Vroucí vodu mají k dispozici takřka nepřetržitě.

Ustrojení²⁸

Odsouzené osoby jsou zpravidla v ústavním šedomodré oděvu (viz příloha E). Ponožky a spodní prádlo mohou mít vlastní, jinak mají také ústavní. Spodní prádlo a ponožky si mohou prát sami. Odsouzené osoby ve věznici typu A (dohled), typu B (dozor) a mladiství mohou mít mimo pracovní dobu civilní oděv. Často i v typu věznice C (ostraha). U civilních oděvů jsou bez povolení ředitele věznice zakázány věci s nápisy, značkami, mikiny s kapucí (kvůli identifikaci) a košile. Speciální teplákový oděv

---

²⁷ Evropská vězeňská pravidla ze dne 11. ledna 2006 (EVP). In: *Doporučení 2 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy*. 2006, částka 2, s. 9. ISSN 1213 - 9297. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Publikace/Evropsk%C3%A1%20v%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A1%20pravidla.pdf

²⁸ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345 ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (řád VTOS). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 110, § 15-19. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pardubice-89/informacni-servis-1612/legislativa-743>

dostanou odsouzené osoby po dobu výkonu kázeňských trestů. Na noc mají ústavní pyžamo. Mohou mít také speciální oděv při práci podle pracovního zařazení (např. kuchař). Výměna oděvů se koná každý týden (spodní prádlo častěji). Ložní prádlo se mění jedenkrát za 14 dní.

Lékařská péče, Duchovní služby

Odsouzené osoby mají právo na lékařskou péči v rozsahu stanoveném zákonem a duchovní služby (viz. kapitola 3.3 a 3.4).

Návštěvy²⁹

Za běžných okolností mají vězněné osoby nárok na návštěvu po dobu tří hodin jedenkrát za měsíc. Návštěv se mohou účastnit čtyři osoby blízké. Osoby jiné než blízké jen na povolení ředitele věznice. Žádanky o návštěvy se dávají k rukám vychovatele. Organizaci návštěv (termín kdy a kdo se jich bude účastnit) zajišťuje vychovatel.

Návštěva ve věznici typu A (dohled) je bez dohledu zaměstnanců VS ČR. Návštěva ve věznici typu B (dozor) je běžně pod dohledem vychovatele. Návštěva ve věznici typu C (ostraha) a typu D (zvýšená ostraha) je pod dohledem příslušníka VS ČR. U agresivních odsouzených nebo osob, u kterých je podezření z pronášení nepovolených věcí (drogy, mobilní zařízení, zbraně a nebezpečné předměty, atd.) ředitel věznice rozhodne, že návštěvy budou probíhat přes sklo. Mladiství mají za běžných okolností nárok na pětihodinové návštěvy jednou za měsíc. Před a po každé návštěvě je u odsouzených osob provedena důkladná osobní prohlídka. Jestliže probíhá návštěva přes sklo nebo je pod neustálým dohledem zaměstnanců VS ČR postačí jen preventivní osobní prohlídka.

Pokud návštěva přinese balík pro odsouzenou osobu, vydá se jí až po skončení návštěvy (provede se kontrola balíku). Jestliže návštěva přijede pozdě, ne vlastním zaviněním (např. vlakové zpoždění), čas se pokud je to možné posune. Pokud však přijede pozdě vlastním zaviněním, tak čas návštěvy běží normálně dál. Návštěva při příchodu do vězeňského zařízení předloží platnou navštívenku a platné doklady totožnosti.

---

²⁹ Vězeňská služba České republiky. *Pravidla přijímání návštěv*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vs-cr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/vykon-vezenstvi-16/jake-jsou-podminky-navstevy-6119>

Balíky³⁰

Ve VTOS rozlišujeme čtyři typů balíků a to: věci pro program zacházení, civilní balík s prádlem a oděvem, nárokový balík (potravin y a věci osobní potřeby) a balík s tiskoviny.

Nejsledovanější je nárokový balík. Odsouzené osoby mají dvakrát do roka právo na nárokový balík, u mladistvých je to čtyřikrát ročně (zpravidla u příležitosti narozenin, vánočních svátků atd.). Minimálně však rok od nástupu VTOS. Nárokový balík může vážit maximálně 5 kg včetně obalů. Povoleny jsou pouze tiskoviny vydávané v ČR. Tiskoviny nesmí mít rasistický a extremistický podtext, návody na výrobu zbraní, trhavin, drog, apod. Ostatní typy balíků nejsou nijak váhově a množstevně omezeny.

Balík nesmí obsahovat zejména cennosti, peníze, zbraně a střelivo, mobilní telefonické zařízení, záznamová zařízení, výbušniny, výpočetní techniku, léky, návykové látky, rostliny, chemikálie, alkoholické nápoje (i pivo), jedy, výrobky obsahující líh, těkavé látky, výrobky ve skleněném obalu, potraviny podléhající rychlé zkáze, výrobky v tlakových nádobách, zakázané tiskoviny, potraviny určené pro sportovce (neurčí-li lékař jinak), výrobky v neoriginálních a poškozených obalech, výrobky těsně před dobou skončení trvanlivosti. Do osmnácti let mladistvého odsouzeného nesmí být v balíku tabákové výrobky.

Kontrola každého balíků probíhá pomocí rentgenu, ručního detektoru, služebního psa a pomocí rukou a očí příslušníka VS ČR. Obal balíku odsouzení nedostávají. K balíku musí být přiložen seznam věcí v balíku. To, co není na seznamu VS ČR nevydává. Zakázané věci se vrací na náklady příjemce nebo propadají VS ČR.

Vycházky³¹

Odsouzené osoby mají vycházky zpravidla jednu hodinu denně podle časového rozvrhu dne (ČRD), mladiství dvě hodiny denně (v praxi z pravidla také jednu hodinu denně, aby nebyl výrazně narušen ČRD). Omezit nebo zrušit vycházky může jen ředitel věznice při živelné pohromě, vzpouře, generální prohlídce věznice a jiné mimořádné události. Přerušit vycházky ze zdravotních důvodů může lékař. Přerušit vycházky může při maření

---

³⁰ Vězeňská služba České republiky. *Pravidla přijímání balíků*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/vykon-vezenstvi-16/jake-jsou-podminky-zasilani-balicku-6118>

³¹ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345 ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (řád VTOS). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 110, § 20. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pardubice-89/informacni-servis-1612/legislativa-743>

účelu VTOS přítomný dozorce. Vycházky se provádějí na vyčleněných dvorech. U mladistvých se doporučují pokud možno hřiště. Při vycházkách hrozí velké riziko vzpoury z důvodu shromáždění většího počtu odsouzených osob.

Korespondence³²

Odsouzení mohou na své náklady přijímat i odesílat poštu bez omezení množství (musí se však vejít do skříňky na ubikaci). Pro korespondenci odsouzených se na přístupném místě zřizují uzamykatelné schránky, do kterých ji odsouzení mohou vložit, pokud ji neodevzdají vychovateli. Pokud jsou k písemnému sdělení přiloženy jiné věci než knihy, denní tisk, časopisy a věci potřebné k vedení běžné korespondence, považuje se zásilka za balíček. Schránky se vybírají denně v pracovních dnech. Korespondence podléhá kontrole. Kontrolu obsahu ve VTOS provádí vychovatel. Kontrole nepodléhá korespondence s diplomatickým obsahem, s advokátem, s orgány činnými v trestním řízení (OČTŘ) a s mezinárodními organizacemi, se kterými Česká republika podepsala smluvní dohodu. Vadný text se odsouzené osobě nevydá a předá se oddělení prevence a stížností (OPaS). Evidence korespondence se zaznamenává ve vězeňském informačním systému (VIS). Cizojazyčná korespondence se nechává překládat na náklady VS ČR. Pokud odsouzení neumí číst nebo psát, vychovatel (sociální pracovník) jim poskytne písařské služby nebo jim dopis přečte, pouze však u úřední pošty.

Používání telefonu³³

Pokud chce odsouzený použít telefon, musí dát vychovateli písemnou žádost. Může telefonovat jen osobám sobě blízkým. Délka hovoru ani četnost užívání telefonu není zákonem omezena. Všechny hovory jsou zaznamenávány (u cizinců se v případě potřeby nechá záznam přeložit). Výjimečně může být hovor v případě podezření odposloucháván (u cizinců je přítomen odposlechu tlumočnick). Náklady spojené s užíváním telefonu hradí odsouzený. Evidence hovorů se zaznamenává ve vězeňském elektronickém systému (VIS). U důležitých věcí může odsouzený zprostředkovat hovor přes sociálního pracovníka.

---

³² Vězeňská služba České republiky. *Pravidla přijímání korespondence*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/vykon-vezenstvi-16/pravidla-prijimani-korespondence-6116>

³³ Vězeňská služba České republiky. *Pravidla telefonního styku odsouzených*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/vykon-vezenstvi-16/jake-jsou-moznosti-veznenych-telefonovat-6120>

3.3 Povinnosti a zakázané činnosti vězňených osob

Základní povinnosti odsouzených osob ve VTOS: ³⁴

- dodržovat pořádek a bezpečnost podle vnitřního řádu věznice,
- plnit pokyny a příkazy zaměstnanců VS ČR,
- má povinnost pracovat, pokud má přidělenou práci a je schopný a způsobilý k práci,
- plnit úkoly programů zacházení,
- šetrně zacházet se svěřenými věcmi,
- nepoškozovat cizí majetek,
- dodržovat zásady slušného chování a jednání s osobami, se kterými přichází do styku,
- dodržovat BOZP (bezpečnost a ochrana zdraví při práci), pravidla požární ochrany a jiná ustanovení vnitřního řádu věznice,
- podrobit se osobní prohlídce,
- umožnit kontrolu svých osobních věcí,
- podrobit se preventivní, vstupní, periodické, mimořádné a výstupní lékařské prohlídce (včetně diagnostických a laboratorních vyšetření, očkování, apod.),
- strpět úkony spjaté s jeho identifikací, podrobit se úkonům ke zpracování komplexní zprávy o odsouzeném,
- neprodleně hlásit onemocnění nebo úraz,
- oznámit okolnosti, které mohou způsobit vážné ohrožení bezpečnosti jemu samotnému, spoluodsouzeným nebo věznicí,
- podrobit se opatřením, která jsou nezbytná k potlačení výroby, držení nebo zneužívání omamných a psychotropních látek a jedů ve věznicí,
- oznámit vězeňskému zařízení, že pobírá jakýkoliv důchod, výsluhu nebo má další zdanitelný příjem,
- dodržovat zásady hygieny (nesmějí mít tlakové nádoby, žiletky, přípravky obsahující alkohol; sprcha min. jedenkrát týdně, pracující vězni vždy po pracovní aktivitě; sestřih nemají stanovený),

---

³⁴ Zákon č. 169 ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu odnětí svobody). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 58, s. 3170-3187. ISSN 1802 - 8012. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3275>

- odevzdat do úschovy věznice věci, jejich držení vzhledem k jejich ceně, množství nebo způsobu používání je zakázáno nebo je v rozporu s účelem VTOS,
- uhradit náklady zdravotnické péče provedené v zájmu zachování nebo zlepšení jeho zdravotního stavu nad rámec péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění.

Odsouzeným osobám ve VTOS je zakázáno: ³⁵

- navazovat nedovolené styky s jinými osobami,
- hrát hry o peníze, věci nebo služby,
- předstírat poruchu zdraví nebo se úmyslně poškozovat na zdraví,
- bez souhlasu VS ČR prodávat, směňovat a darovat věci, které má v držení ve věznici,
- tetovat sebe nebo jinou osobu anebo se nechat tetovat,
- vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky, vyrábět a přechovávat předměty, které by mohly být použity k ohrožení bezpečnosti osob a majetku nebo k útěku, nebo které by svým množstvím nebo povahou mohly narušovat pořádek anebo poškodit zdraví.

3.4 Duchovní služba

Ve věznicích i vazebních věznicích jsou poskytovány duchovní služby ve smyslu zákonných předpisů. Zajišťují je profesionální duchovní – vězeňští kaplani i dobrovolní duchovní. Duchovní služba je v českých věznicích zásadně ekumenická a mohou se na ní podílet všechny církve, které jsou v České republice registrovány s právem služby ve věznicích.

Vězeňská duchovní služba je sborem vězeňských kaplanů, které pověřila jejich církev a s jejichž působením vyslovil výkonný výbor Vězeňské duchovenské péče (VDP) souhlas. Kaplani jsou zaměstnanci Vězeňské služby, jsou členy VDP a patří do deseti různých církví. V současnosti pracuje 34 vězeňských kaplanů, kteří působí ve 23 věznicích a vazebních věznicích. Kaplani jsou organizačně odpovědní řediteli příslušné věznice, po stránce metodické hlavní kaplance Vězeňské služby a jejím

---

³⁵ Zákon č. 169 ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu odnětí svobody). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 58, s. 3170-3187. ISSN 1802 - 8012. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3275>

zástupcům. Kromě organizování a realizace duchovní služby v místních podmínkách se podílejí rovněž na vytváření a aplikaci výchovných programů, vedoucích k hodnotové změně klientů. Kaplani slouží rovněž svým spoluzaměstnancům a jsou poradci ředitelům příslušných věznic ve věcech spektra současného náboženského života.

Dohoda o duchovní službě (NGŘ č. 41/2008), uzavřená 19. srpna 2008 mezi zástupci České biskupské konference, Ekumenické rady církví v ČR a Vězeňské služby ČR formuluje: Vězeňská duchovenská péče je nadkonfesijním sdružením osob pověřených církvemi k duchovenskému působení ve věznicích a ústavech České republiky. Působí na základě spolupráce a vzájemné tolerance jednotlivých církví a spolupracuje s vězeňským personálem na všech úrovních řízení, zejména s kaplany, za účelem vytváření vhodných podmínek pro duchovní a pastorační činnost.³⁶

Vězeňská duchovenská péče, o. s. je nevládní organizací, registrovanou u ministerstva vnitra jako občanské sdružení. Patřit do ní mohou duchovenské osoby i členové sborů a farností registrovaných církví, kteří se chtějí dobrovolně věnovat duchovní a pastorační činnosti v našich věznicích a mají pověření od vedení svých církví. Minimálně roční členství v této organizaci je předpokladem pro možnost stát se vězeňským kaplanem.³⁷

3.5 Lékařská péče

Zdravotní péče je Vězeňskou službou ČR poskytována v souladu se zákony upravujícími poskytování zdravotní péče, zejména zákon č. 20/1966 Sb. (o péči a zdraví lidu), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 48/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

„Cílem lékařské péče ve VTOS je zachovat zdravotní stav odsouzených, ve kterém se dostali do vězeňského zařízení nebo jej zlepšit.“³⁸

---

³⁶ Vězeňská služba České republiky. *Duchovní služba ve věznicích ČR*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vsqr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/duchovni-sluzba-1287/zakladni-informace/english-summary-prison-pastoral-care-6573>

³⁷ Vězeňská duchovenská péče. *Kdo je kdo – Vězeňská duchovenská péče*. [online]. [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: <http://www.vdpcr.eu/kdo-je-kdo.html>

³⁸ Vězeňská služba České republiky. *Nejčastěji kladené otázky ze zdravotnické oblasti*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vsqr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/nejcastejsi-dotazy-111/nejcasteji-kladene-otazky-ze-zdravotnicke-oblasti-6130>

Způsoby poskytování zdravotní péče:

- zdravotnické oddělení věznice, které se dělí na lůžkovou a ambulantní část,
- zdravotnická eskorta do civilního zdravotnického zařízení, pokud to vyžaduje zdravotní stav odsouzeného mimo pracovní dobu vrchního inspektora strážní služby,
- zdravotnická péče v civilní nemocnici (vždy musí být zajištěno střežení odsouzené osoby),
- zdravotnická eskorta do vězeňské nemocnice (vazební věznice Pankrác a Brno),
- RZS do vězeňského zařízení (nejčastěji u sebevražd a závažného sebepoškozování).

V každé věznici je zdravotnické středisko, ve kterém poskytuje zdravotní péči vždy praktický lékař a všeobecná sestra. Počet lékařů a sester, které zdravotní péči poskytují, se liší podle počtu obviněných a odsouzených osob v jednotlivých věznicích a charakteru věznice. V České republice je 36 zdravotnických středisek pro obviněné a odsouzené osoby. Ve věznicích je zajištěna péče zubního lékaře a případně dalších specializovaných lékařů, jako jsou chirurg, oční, ORL, kožní, psychiatr, radiolog, gynekolog apod. Z nelékařských zdravotnických povolání zajišťují ošetrovatelskou a ostatní péči sestry registrované, sestry se specializovanou způsobilostí, radiologičtí asistenti a nutriční terapeuti.

Všechny vězněné osoby mají samozřejmě právo na lékařskou péči bez výjimek. Zdravotní pojištění vězněných osob platí stát. Pokud odsouzení pracují, tak si přispívají na zdravotní pojištění. Odsouzené osoby nemají právo na výběr lékaře. Mají povinnost platit poplatek u lékaře (30 Kč), ale jestliže mají finanční nouzi, pak tento poplatek zaplatí stát (dluhy do 50 Kč se totiž nedávají do dluhů a třicetikorunové poplatky se nesčítají). Uživatelům návykových látek (drog) je poskytována speciální léčba, pokud to personál věznice ví nebo se k tomu vězeň sám přihlásí. Dozorce doprovází vězněnou osobu i při lékařském vyšetření, pokud si to lékař vyžádá (praxe je taková, že si lékař dozorce skoro vždy vyžádá).³⁹

---

³⁹ Vězeňská služba České republiky. *Zdravotní péče poskytovaná osobám ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-29]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/onas/vykon-vezenstvi-16/zdravotni-pece-poskytovana-osobam-ve-vykonu-vazby-nebo-trestu-odneti-svobody-6073>

4 PENITENCIÁRNÍ PSYCHOLOGIE

Penitenciární psychologie se zabývá duševními otázkami věznění člověka i psychologickými aspekty těch trestů, které nejsou spojeny s VTOS (alternativní tresty). „Uvěznění člověka, (ať vzetí do vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody) je z psychologického hlediska nutné chápat především z hlediska dopadů na psychiku člověka a jeho život v nejšířších souvislostech.“⁴⁰

Adaptace na podmínky výkonu trestu odnětí svobody⁴¹

Rozlišujeme pět způsobů adaptace odsouzených osob na podmínky VTOS podle Čepeláka: realistické přizpůsobení, agresivně nepřátelské přizpůsobení, přizpůsobení se nepřiměřenou kompenzací, přizpůsobení se nepřiměřenou projekcí a přizpůsobení se únikem.

Realistické přizpůsobení je technika, ve které jde většinou o integrovanou osobnost (bez poruch). Jedinec je již vyzrálý a psychicky odolný vůči zátěži. Jeho směřování bude k plnění podmínek programů zacházení s vyhlídkou možného podmíněného propuštění. Tento jedinec je motivován k poznání sebe samého a i ke změně svého chování. Takových jedinců je většinou ve VTOS jen malé procento (asi 5 % z celé „vězeňské populace“). Dle posledních navrhovaných postupů v programech zacházení s odsouzenými osobami ve VTOS se jedná o skupinu natolik motivovanou, že není třeba jí věnovat tolik času a prostoru (odborného personálu, speciálních programů, apod.) jako jiným odsouzeným osobám. Často se jedná o prvovězněné, někdy o prvotrestané odsouzené osoby, převážně za lehčí typy trestné činnosti (nedbalostní trestné činy – přečiny).

Agresivně nepřátelské přizpůsobení je technika, ve které se jedná nejčastěji o verbální útoky na zaměstnance VS ČR i spoluvězně. Není však výjimkou i fyzický útok (je jednoho na koho, ale častěji na spoluvězněné osoby). Ve své podstatě se jedná o agresivní postoj „proti všem“ a dokonce i proti sobě. S takovými jedinci je práce velmi nesnadná. Je zapotřebí důkladný rozbor příčin takového chování. Zde se uplatňuje spolupráce

---

⁴⁰ SOCHŮREK, J. *Úvod do základů psychologie, penologie a viktimologie pro základní odbornou přípravu příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2009, s. 81.

⁴¹ ČEPELÁK, J. *Skupinové poradenství*. Praha: SNV, 1972, s. 22.

odborných zaměstnanců jako týmu – vychovatel, sociální pracovní, speciální pedagog, terapeut a psycholog.

Prizpůsobení se nepřiměřenou kompenzací je kompenzační technika, ve které se jedná o přehlušující reakci na obvyklou reakci způsobenou VTOS (nejistota, obava atd.). Reakce spočívá ve velikášství a vychloubání se trestnou činností, tím co spáchal nebo hodlá spáchat (př.: „Až vylezu, to budou všichni koukat, co udělám. Už mě nedostanou, mám to vymyšlené.“).

Prizpůsobení se nepřiměřenou projekcí je projekční technika. Jedinec, který nikdy nepřizná svou vinu, vše svaluje na druhé: „Já to nebyl, oni to na mě hodili“. Nejčastěji svaluje vinu na policii, soudce a špatného advokáta. Záporné vlastnosti projektuje do jiných osob. Jedná se o nejjednodušší způsob, jak se zbavovat pocitu viny. Ve věznici se setkáme s tímto jedincem jako s tzv. „věčným stěžovatelem“.

Prizpůsobení se únikem je úniková technika, ve které jedinec plánuje jak z dané situace uniknout. To je zcela běžný způsob i v běžné společnosti. Adaptace únikem bývá často spjata s požíváním drog a alkoholu. Snadno vznikají závislosti. Ve VTOS se nejčastěji setkáme s tzv. „denním sněním“. Odsouzená osoba sedí nebo leží a nevnímá okolí. Má nepřítomný výraz. Sní o útěku z věznice nebo o jiném světě. Přemýšlí o budoucnosti. Zřídka kdy toto snění vyústí ve faktický útěk.

Prizonizace

„Prizonizace „vězení domovem“ znamená adaptaci na podmínky života ve vězení. Tato maladaptace negativně působí na výchovné poslání VTOS a VV, čímž velmi snižuje pravděpodobnost úspěšné reintegrace vězněné osoby do běžné společnosti.“⁴²

Nejdůležitějšími faktory limitující rozvoj prizonizace jsou: ubytovací zázemí věznic, charakter věznice, penitenciární péče s vězněnými osobami ze strany personálu, celková aktuální situace a atmosféra ve věznici, nutnost zajištění vnitřní a vnější bezpečnosti věznice, materiální a technické podmínky, zaměstnávání vězňů a možnost sportovního, kulturního a zájmového vyžití.

Prizonizace má dvě složky. První složkou je institucionalizace, což je výsledek adaptace na přísně a vysoce organizovaný život ve vězení. Druhou složkou je ideologizace, proces

---

⁴² SOCHŮREK, J. *Úvod do základů psychologie, penologie a viktimologie pro základní odbornou přípravu příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2009, s. 84.

přizpůsobování se normám, hodnotám, názorům a postojům, které se vytvářejí v neformálních skupinách odsouzených osob, přizpůsobení se vězeňské subkultuře, která má desocializační charakter.

Prevenčí prizonizace je zejména: oddělování více narušených vězňů od těch méně narušených vězňů, umísťování nepřizpůsobivých (např. drogově závislých) vězňů do specializovaných oddělení, dozor vězeňského personálu, úroveň práce.

„Je nutné brát na zřetel skutečnost, že existuje skupina vězňů, která je resistantní vůči jakémukoliv výchovnému zacházení.“⁴³

4.1 Vývojová psychologie v penitenciární péči

Vývojovou psychologii pro oblast penitenciární péče či pro oblast forenzní psychologie lze rozdělit na 4 nejdůležitější fáze vývoje člověka:

- dospívání (raná a pozdní adolescence),
- mladý dospělý,
- starší dospělý,
- starý člověk.

Dospívání⁴⁴

Dobou dospívání označujeme věk mladých lidí, kdy přecházejí z dětství do vyzrálejšího věku. Projevuje se u chlapců i dívek nejen fyzickými změnami, ale i změnami v chování. Zvyšuje se kritičnost k jinak respektovaným pravidlům světa dospělých, někdy dochází až k jejich odmítání. Považují to za revoltu a za každou cenu se snaží prosadit svoji nezávislost, což okolní svět považuje za nepřijatelné chování. Někdy dochází až ke krajnostem vyjádřeným agresivitou, ubližování slabším a ničení hodnot. To sice nemá žádný smysl, ale slouží v potvrzení vlastní síly a moci.

V době dospívání má vliv na takové chování okolí vrstevníků. Takto vytvořená skupina stejně smýšlejících mladých lidí si vytváří vlastní pravidla, jejichž hlavním mottem je odlišování se od světa dospělých. Někdy dochází až ke krajnostem a delikventnímu

⁴³ SOCHŮREK, J. *Úvod do základů psychologie, penologie a viktimologie pro základní odbornou přípravu příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2009, s. 84.

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor penitenciární péče*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 69. ISBN 978-80-7372-307-1.

chování. Jsou to jedinci, kteří byli výchovně zanedbáváni, nebo dokonce šikanováni a týráni. Rodiče, ani škola pro ně nepředstavují potřebnou autoritu a také nemají téměř žádné mocenské prostředky jejich závadovému jednání zabránit.

Sklon k asociálnímu, až agresivnímu, chování může být odvozený z vrozených dispozic, které mohou vést až k rozvoji osobnostní poruchy označované jako disociální. Větší sklon k takovému jednání mají chlapci už ze své biologické podstaty. V těchto kritických letech u nich dochází k biologickým změnám zejména ke zvýšení mužského pohlavního hormonu testosteronu. Dochází tak k eskalaci agresivity ke svému okolí. Sklon k nepřijatelnému chování může být ovlivněn i učením. Rozvíjí se, jak pod vlivem rodiny, tak zejména jako napodobování imponujících agresivních vrstevníků.

Tendence k takovému chování se může projevit již na počátku školního věku a jeho vývoj se plynule zvyšuje. Frekvence a intenzita postupně narůstá. Zvláště, když si toho nikdo nevšimne a nezačne takové jednání usměrňovat. Motivací k agresii může být potřeba materiálního zisku, závist jím nedosaženého úspěchu. Takový jedinec se mstí úspěšnějším, lépe oblečeným a materiálně vybaveným vrstevníkům. Také ničením jejich věcí, šikanou jejich osobností. Sám z toho má silný adrenalinový zážitek. Z fyzické převahy, ze zničení materiálního vybavení. Může to dojít až k sociálně patologickému způsobu vyžití. Naštěstí to je jen velmi malá část mladé populace. Většina adolescentů, problémy spojené s dospíváním, zvládne bez větších problémů.

Mladý dospělý⁴⁵

Mladá dospělost je dobou výrazného nárůstu veškerého kriminálního jednání. Především mladí muži trpí v době mladé dospělosti nárůstem závadného až kriminálního chování. V tomto období se plně projevují následky narušeného rozvoje osobnosti, jehož základy jsou buď vrozené, nebo podmíněné negativním vlivem špatné výchovy a zanedbávání. Osobnostní poruchy různého druhu bývají spojeny s neochotou, ale spíše s neschopností podřizovat se sociálním normám, přizpůsobovat se potřebám jiných lidí ve svém okolí. Problémy mají se zvládnutím různých frustrací a afektů. Takoví lidé nedokážou pracovat ani v kolektivu, nejsou schopni partnerského soužití, ani přijetí rodičovské

---

⁴⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor penitenciární péče*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 90. ISBN 978-80-7372-307-1.

zodpovědnosti. V období rané dospělosti se obvykle dostávají do pozice opakovaně trestaného člověka, jehož socializace je obtížná někdy až nemožná.

Rizika asociálního, resp. kriminálního chování, posiluje dlouhodobá nezaměstnanost, která vede k neexistenci pracovních návyků a profesních dovedností. Nežádoucí životní styl, takto dlouhodobě nezaměstnaných, bývá spojen s požíváním psychogenních látek, s rozvojem gamblerství a sklonem pořizovat si značnou potřebu finančních prostředků krádežemi, či parazitováním na jiných lidech, často i na rodičích a prarodičích.

Pro období mladé dospělosti jsou typické partnerské problémy, jejichž řešení nemusí být vždycky sociálně přijatelné. Někteří lidé mají za takových okolností snahu reagovat násilným způsobem, ať už jde o nezvládnutí afektivního nabuzení, nebo o projev omezených sociálních dovedností. Někteří muži zneužívají svoji moc a fyzickou převahu nad partnerkou. Manželství pak považují jako potvrzení vlastnictví partnerky a očekávají od ní naprostou podřízenost. Tendence k násilnému chování je ještě větší v době, kdy je na ně partnerka z nějakého důvodu zvýšeně závislá, například v době mateřské dovolené. V kritické situaci, se pak partnerství začíná rozpadat. V důsledku běžně nepřijatelného způsobu, jako je vyhrožování, vydírání až násilí. Opačný extrém je totální podřízení oběti požadavkům násilníka. Tyto formy násilí a agrese mohou přetrvávat i po rozvodu, pokud by jeden z partnerů nebyl schopen novou situaci pochopit a přijmout.

Všichni mladí dospělí nejsou dobrými rodiči. Někteří mohou svoje děti zanedbávat a ohrožovat jejich zdraví a později i výchovu. Nejsou schopni plnit potřebné povinnosti a zneužívají absolutní závislost dítěte, týrají je, nebo dokonce sexuálně zneužívají. Takové chování je dokladem chybějícího rodičovského pudu vycházejícího z celkového narušení osobnostního vývoje. V takovém případě nejde jen o špatné chování k dětem, ale o komplexně nepřijatelný způsob jednání.

Starší dospělí⁴⁶

Ve druhé polovině dospělosti už prvotrestaných pachatelů příliš nepřibývá. Ti, kteří nezvládli samostatnost a odpovědnost dospělosti se dostávají do kategorie recidivistů. Jsou to obvykle lidé, kteří nemají žádné zázemí, chybí jim pracovní návyky, odpovědnost a jejich vztahy s lidmi jsou jen situační a účelové, což dále prohlubuje jejich neschopnost

---

⁴⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor penitenciární péče*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 102. ISBN 978-80-7372-307-1.

sociální adaptace. Mění se i charakter kriminální činnosti. V souvislosti s počínajícím stárnutím a s tím spojeným ubýváním hormonu testosteronu, klesá agresivita a ubývá sexuální apetence. Zvláště rychle postupuje u chronických alkoholiků, či jiných závislých na psychoaktivních látkách. Pokud se u starších pachatelů objeví nekontrolovatelná agrese, bývá často podmíněna změnou v užívání návykových látek, nebo jejich nedostatkem. Domácí násilí tak přetrvává i ve středním věku a vyústí v nutnost řešení tohoto problému. Dospívající děti začínají vzdorovat rodičovským násilníkům, brání se, nebo odcházejí z domova. Obětí se pak častěji stávají dospívající dívky, ať již ze strany otce, nebo nového partnera matky. Domácí násilí se nezřídka obrací proti starým rodičům, kteří mají malou obranyschopnost, často odmítají podat trestní oznámení na násilníka a tím jeho sebevědomí ještě posilují. Týrání a zanedbávání starých lidí se dopouštějí i ženy, ať již dcery, nebo družky syna. Dokazuje to, že násilí není jen typicky mužským asociálním chováním.

Starý člověk⁴⁷

Starí lidé většinou již žádnou trestnou činnost nepáchají, a pokud tak činí, jde obvykle o projev chorobné změny psychiky, jakou je stařecká demence. Ta bývá doprovázena zvýšenou a nezvládnutou afektivní reakcí, úbytkem sebeovládání, zhoršením, až ztrátou sociálních dovedností. Také neschopností rozeznat, jaké jednání by ještě bylo za dané situace akceptovatelné. Nejčastěji jde o nevhodné chování na veřejnosti, slovní útoky a urážky, močení na ulici a podobně. Senioři nebývají schopni rozeznat nepřijatelnost svého jednání, ani je potřebným způsobem ovládat. Takže za ně nejsou trestně odpovědní a je vhodné jejich umístění na psychiatrickém oddělení.

---

⁴⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor penitenciární péče*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 118. ISBN 978-80-7372-307-1.

5 PENITENCIÁRNÍ PEDAGOGIKA

Programy zacházení (dříve též nazývané resocializační programy) jsou soubory resocializačních aktivit, které by měly v ideálním případě vést ke stoprocentní reintegraci vězňených osob do běžné společnosti.

Program zacházení (dále už jen PZ) je individuální plán, který vychází z komplexní zprávy o odsouzeném. Komplexní zprávu o odsouzené osobě sepisuje speciální pedagog za pomoci sociálního pracovníka, psychologa, kaplana a lékaře při nástupu osoby do VTOS. Komplexní zpráva odsouzené osoby se zpracuje na základě: délky trestu, charakteristiky osobnosti, sociální situace a příčiny trestné činnosti. Obsahuje cíl působení, metody zacházení a způsob a četnost hodnocení. Sepisuje se jen u odsouzených osob s trestem odnětí svobody delším než 3 měsíce.

Struktura programu zacházení:

- pracovní aktivity,
- vzdělávací aktivity (např. dokončení elementárního vzdělání),
- speciálně výchovné aktivity (terapie),
- zájmové aktivity (např. cyklistika, teraristika, rybaření atd.),
- oblast utváření vnějších vztahů (příprava na návrat do běžné společnosti).⁴⁸

Speciální pedagog nabídne odsouzené osobě seznam vhodných aktivit, které daná věznice nabízí. S tím mu také sdělí to, co se od něho vyžaduje na oplátku. Pokud se obě strany dohodou, stvrdí tuto dohodu odsouzený svým podpisem. Tím se zavázal, že bude přistupovat aktivně k plnění programu zacházení. V průběhu VTOS odsouzeného se program zacházení může měnit, avšak jen po dohodě obou stran. Jestliže se s odsouzenou osobou nelze domluvit na jejím individuálním PZ, stanoví se jí obecný minimální PZ.⁴⁹

---

⁴⁸ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345 ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (řád VTOS). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 110, § 15-55. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-paradubice-89/informacni-servis-1612/legislativa-743>

⁴⁹ PAUKERTO VÁ, J. *Vybrané kapitoly ze základů obecné, speciální a penitenciární pedagogiky pro základní odbornou přípravu příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2010, s. 59.

5.1 Složky programů zacházení

Pracovní aktivity⁵⁰

Práce byla a je v systémech zacházení s vězněnými osobami považována za základní a naprosto nezastupitelný pozitivní faktor. Práce umožňuje vězňům nejen smysluplné trávení času ve VTOS. Pracovní aktivita odsouzené osoby přispívá zásadním způsobem ke snižování jí případné agresivity, k celkovému zklidnění a harmonizaci psychosomatických funkcí i k psychosociální adjustaci. Pomáhá tak optimalizovat VTOS i ve smyslu prevence mimořádných událostí. Terapie prací je organickou součástí léčby a zacházení s drogově závislými vězněnými osobami, případně postiženými duševními nebo behaviorálními poruchami. Je rovněž důležitým prvkem reintegrace do běžné společnosti. Terapie prací se odborně nazývá ergoterapie.

Práce má v neposlední řadě pro odsouzeného (a také pro společnost) značný ekonomický význam. Z odměny za odvedenou práci navíc mohou hradit náklady spojené s VTOS a pohledávky, které vznikly například v souvislosti s jejich trestnou činností (např. výživné, náklady trestního řízení, exekuce atd.). Vězeňská služba ČR uvádí, že „*celkové náklady na jednoho odsouzeného se v současnosti pohybují kolem 1000 korun na jednoho vězně a den. Z této částky ale odsouzení hradí jen část, maximálně do výše 1500 korun měsíčně.*“⁵¹ Zaměstnanost vězněných osob se dlouhodobě pohybuje kolem 60 %.

Odsouzené osoby jsou povinny pracovat, pokud byly do práce zařazeny a jsou k práci způsobilé. K zařazování odsouzených osob do práce je složena odborná komise. Předsedou je první zástupce ředitele věznice nebo sám ředitel věznice. Dalšími členy komise jsou VOVV-T (nebo jeho zástupce), VOVS (nebo jeho zástupce), příslušník OPaS, vedoucí správního odd. (nebo pověřený zaměstnanec), vedoucí odd. referátu zaměstnávání (nebo pověřený zaměstnanec), spec. pedagog, psycholog, soc. pracovník a vychovatel.

---

⁵⁰ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. doplněné vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 114. ISBN 80-86708-30-6.

⁵¹ Vězeňská služba České republiky. *Zacházení s vězněnými osobami*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-22]. Dostupné z: <http://vsqr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/zachazeni-s-veznenymi-osobami-6125>

Zaměstnávání je nesmírně náročný úkol, neboť většina vězňených osob je v režimu ostrahy. Tyto vězně je z bezpečnostních důvodů nákladné a náročné zaměstnávat mimo věznici, a proto se jim Vězeňská služba snaží zajistit práci uvnitř střežených prostor.

Vzdělávací aktivity

„Evropská vězeňská pravidla připisují vzdělání ve vězeňských zařízeních vysoký status. Vězeňská služba sama, nebo ve spolupráci s jinými subjekty, zajišťuje všechny typy vzdělání – základní, vyučení v oboru, středoškolské a vysokoškolské vzdělání.“⁵²

Vzdělávání odsouzených osob je součástí programů zacházení s odsouzenými osobami. Vzdělávání zajišťují zpravidla odloučená pracoviště středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště. Ve věznicích, v nichž nejsou zřízena odloučená pracoviště středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště, zajišťuje vzdělávání odsouzených osob oddělení VTOS. Při zabezpečování povinné školní docházky mladistvých odsouzených osob spolupracují orgány Vězeňské služby s příslušnými školami a orgány státní správy a samosprávy ve školství. Z dokladů o vzdělávání odsouzených osob nesmí být patrné, že byly získány ve VTOS. Odsouzené osoby, které nedokončí studium v době VTOS, mají právo studium dokončit v příslušné škole. Odsouzeným osobám, vykonávajícím trest odnětí svobody ve věznici s dohledem, věznici s dozorem nebo věznici pro mladistvé, může ředitel věznice povolit volný pohyb mimo věznici k docházce do školy. Odsouzeným osobám zařazeným do některé z forem vzdělávání věznice vytvářejí vhodné podmínky pro studium, a to jak prostorové, tak organizační.⁵³

Na základě dohod mezi třemi ministerstvy působí ve VS ČR střední odborné učiliště, které má svá školská vzdělávací střediska (ŠVS) v šesti věznicích: Opava, Pardubice, Plzeň, Rýnovice, Valdice, Všehrady. Kromě jednotlivých ŠVS vznikají ve všech věznicích krátkodobé kurzy zaměřené na zvýšení kvalifikace nebo na rekvalifikaci. Mezi krátkodobé kurzy patří například výuka jazyků, svářečské kurzy, práce na počítačích.

---

⁵² BAJCURA, L. *Práva vězně: Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 103. ISBN 80-7169-555-6.

⁵³ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345 ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (řád VTOS). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 110, § 15-55. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pardubice-89/informacni-servis-1612/legislativa-743>

Speciálně výchovné aktivity – terapie a poradenství⁵⁴

Součástí této složky aktivit jsou zejména arteterapie, psychoterapie, psychorelaxační techniky, právní a sociální poradenství, protidrogová poradna, komunitní setkání, apod. Obvykle hlavně za pomoci sociálního pracovníka věznice.

Zájmové aktivity⁵⁵

Tyto aktivity jsou nejvíce oblíbené mezi vězňenými osobami. Nebývá problém s jejich realizací. Pokud je vězňená osoba zaměstnána v rámci běžné pracovní doby, začíná její volný čas příchodem ze zaměstnání do ubytovacího prostoru a končí večerkou (o víkendech je pak ohraničen pouze budíčkem a večerkou). U nepracujících vězňených osob pak lze hovořit o „volném čase“ pokrývajícím (s odpočtem osmi hodin denně určených k spánku) prakticky celý týden od pondělí do neděle.

Na nejvyšším stupni oblíbených volnočasových činností u všech věkových kategorií odsouzených osob je pasivní sledování televize, popřípadě video nebo audio-programů. Tato skutečnost velmi znesnadňuje úsilí výchovných pracovníků o smysluplném využívání volného času ve VTOS. Odsouzené osoby by se měly setkávat ve svém volném čase ve VTOS s takovými možnostmi a podmínkami, které je budou reálně obklopotovat po jejich propuštění. V penologické terminologii se pro tyto aktivity ujal název extramurální programy, tzn. orientované „za zed' vězení“.

Za nejdůležitější složku volnočasových aktivit je považován jednoznačně sport. Upřednostňují se kolektivní sporty (zejména míčové hry a speciálně fotbal). Sportem lze získat především: 1. kompenzaci výrazného nedostatku pohybu (pohybovou chudobu) doprovázející jinak uvěznění, 2. zpestřit jednotvárnost běžného vězeňského dne, 3. zlepšit sportovně motorické schopnosti a dovednosti odsouzených, 4. zprostředkovat žádoucí sociální kontakty a setkání, 5. učit sociálním pravidlům a sociálnímu chování, 6. přispět k reintegraci do společnosti. Mezi odsouzenými však na plné čáře vítězí posilování. Penologové tuto aktivitu vnímají jako negativní, avšak ji úplně neztracují. Měla by být jen více redukována a koordinována ze strany vychovatele.

---

⁵⁴ Vězeňská služba České republiky. *Zacházení s vězňenými osobami*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-22]. Dostupné z: <http://vsqr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/zachazeni-s-veznenymi-osobami-6125>

⁵⁵ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. doplněné vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 123. ISBN 80-86708-30-6.

Projekty zážitkové pedagogiky jsou považovány za těžiště výchovné práce převážně s mladými vězňenými osobami. Jde o to, naplnit jejich přirozenou potřebu – touhu po dobrodružství (ne však nezákonným způsobem), uvést je do situací poskytujících silné, především emotivní zážitky ve vztahu k sobě, ke svému blízkému, k přírodě. Tyto mimořádné prožitky, jejichž realizaci neumožňuje každodenní (zejména ne vězeňský) život, jsou vždy zároveň vztaženy k osobnosti vychovatele. Do zážitkové pedagogiky nepatří jen fyzicky náročná dobrodružství, ale také umění (především koncerty, muzikály, divadlo, balet apod.).

Oblast utváření vnějších vztahů⁵⁶

Tato oblast předpokládá vlastní aktivitu vězňených osob směřující k takovým změnám v jejich chování a jednání, které by vytvořily předpoklady pro znovuzачlenění do pracovního, sociálního i kulturního života společnosti. Jedná se zejména o čas, který tráví vězňená osoba na výstupním oddělení věznice. Výstupní oddělení si představte jako normální byt se vším vybavením. Zde se vězňené osoby starají „zcela“ samy o sebe. Úkolem výstupního oddělení je co nejvíce zmírnit negativní důsledky věznění. Na toto oddělení se umísťují vězňené osoby půl roku před vypršením VTOS (i před podmíněným propuštěním) z typu B, C a D, u kterých je trest delší jak tři roky.

Minimální program zacházení⁵⁷

VS ČR samozřejmě také počítá s tím, že odsouzený odmítne spolupracovat při tvorbě jeho programu zacházení. V tomto případě mu bude udělen minimální program zacházení.

Minimální program zacházení obsahuje pracovní aktivity a jednu další nepracovní aktivitu, kterou mu určí vězeňské zařízení. V drtivé většině věznic jsou jako pracovní aktivity určeny úklidové práce. Mezi nepracovními aktivitami převažuje video kroužek (sledování TV) nad všemi ostatními.

---

⁵⁶ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. doplněné vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 131. ISBN 80-86708-30-6.

⁵⁷ BAJCURA, L. *Práva vězně: Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 118. ISBN 80-7169-555-6.

Realizace a hodnocení programu zacházení⁵⁸

Programy zacházení realizuje, vyhodnocuje, aktualizuje a kontroluje jejich provádění vychovatel. Každý vychovatel má pod sebou 1-2 oddíly. Vede minimálně dvě hodinové aktivity týdně.

Hodnocení PZ dělá vychovatel obvykle: jedenkrát za měsíc u mladistvých odsouzených; jedenkrát za dva měsíce u odsouzených osob v dohledu (A), dozoru (B) a na výstupním oddělení; jedenkrát za tři měsíce u odsouzených osob v ostraze (C); jedenkrát za šest měsíců u odsouzených osob ve zvýšené ostraze (D).

Vychovatel seznámí odsouzeného s jeho hodnocením. Odsouzený by toto hodnocení měl podepsat. Na základě hodnocení se může provést aktualizace PZ a změna v propustné skupině vnitřní diferenciaci. Hodnocení odsouzeného se také předkládá u soudu při projednávání jeho podmíněčného propuštění z VTOS.

---

⁵⁸ PAUKERTOVIÁ, J. *Vybrané kapitoly ze základů obecné, speciální a penitenciární pedagogiky pro základní odbornou přípravu příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2010, s. 65.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 VÝZKUM

6.1 Cíl a hypotézy

Cílem výzkumu bakalářské práce bylo především zjistit, jak veřejnost nahlíží na vězněné osoby a jejich vzdělávání. Jedná se o problematiku týkající se penitenciární psychologie a pedagogiky ve výkonu trestu odnětí svobody. Cíl výzkumu byl stanoven na základě teoretické části. Především vychází z kapitol 3 (výkon trestu odnětí svobody), 4 (penitenciární psychologie) a 5 (penitenciární pedagogika).

Výzkum proběhl v řadách různorodých respondentů, co se týče vzdělání i věku. Byl proveden na území okresu Domažlice. Jedinou podmínkou pro respondenty byla minimální věková hranice osmnácti let z důvodu slabší informovanosti mladších respondentů.

Pro naplnění stanoveného cíle byly formulovány 4 hypotézy:

Hypotéza č. 1:

Většina respondentů pokládá pedagogickou činnost ve výkonu trestu odnětí svobody za zcela potřebnou a nutnou pro dobrou reintegraci vězněných osob do běžné společnosti.

Hypotéza č. 2:

Většina respondentů se domnívá, že nejdůležitější částí v programech zacházení správné reintegrace vězněných osob do běžné společnosti je pracovní složka.

Hypotéza č. 3:

Většina respondentů si myslí, že vězněné osoby mají ve výkonu trestu odnětí svobody dostatečně uspokojené své základní potřeby.

Hypotéza č. 4:

Většina respondentů souhlasí s obnovením trestu smrti v ČR a shledává znovuoobnovení trestu smrti za odstrašující psychologický aspekt pro případné pachatele trestných činů.

6.2 Charakteristika výzkumné metody

Byla zvolena metoda dotazníkového šetření k získání informací od respondentů potřebných pro ověření hypotéz jeho výzkumu. Vzhledem k času a množství informací, které tento výzkum vyžaduje, byla zvolena metoda dotazníkového šetření za nejvhodnější. Dotazníkové šetření spočívá v získávání údajů pomocí písemných otázek. Tato metoda je využívána odborníky v různých oborech, jako jsou psychologie, sociologie, lékařství, atd. Prostřednictvím dotazníků může celkem rychle získat velké množství informací od mnoha lidí. Lze je zadávat písemně či elektronicky, individuálně či skupinově, pro větší či menší počet respondentů.

Dotazník byl zkonstruován pro splnění hypotéz výzkumu. Je anonymní a byl využit pouze pro výzkum této práce. Obsahuje 22 otázek. Pomocí prvních pěti otázek a poslední otázky byly získávány obecné informace o respondentovi a jeho pohledu na české vězeňství jako celek. Zbýlými otázkami se ověřovaly stanovené hypotézy. V dotazníku byly použity všechny tři druhy otázek: otevřené, polootevřené a uzavřené. Největší část dotazníku však tvořily otázky uzavřené, kde byly již předem stanovené možnosti odpovědí. Respondenti měli vybrat tu odpověď, která jim byla nejbližší. Díky těmto otázkám bylo vyhodnocování odpovědí nejjednodušší a nejpřehlednější. Dotazník také obsahoval otázky polootevřené, ve kterých měli respondenti zvolit jednu či více z nabízených odpovědí a vyjádřit také svůj názor. Nejméně bylo v dotazníku otázek otevřených, u nichž měli respondenti uvést jen vlastní názor.

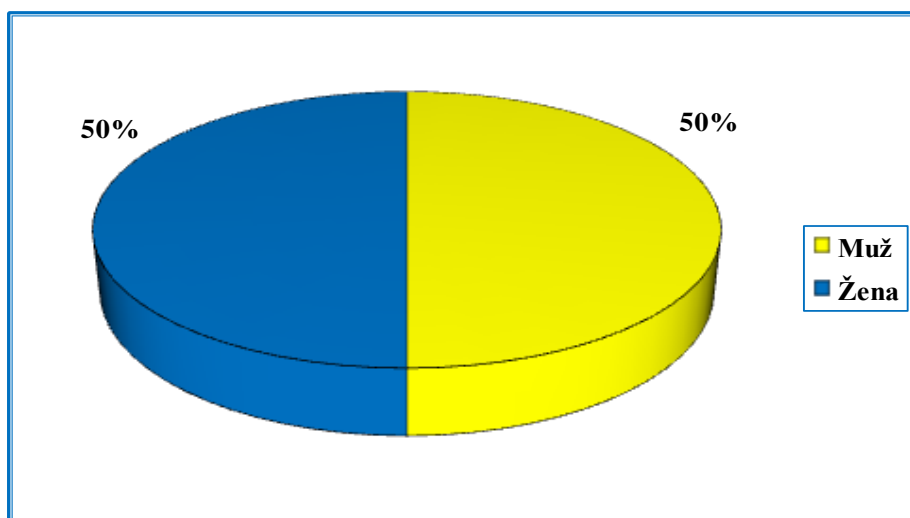
Dotazník je uveden v příloze G. Vyplnění dotazníků by pro respondenty nemělo být časově náročné. Respondenti si mohli určit, zda chtějí dotazník vytisknutý v papírové podobě či dotazník v elektronické podobě zasláný na jejich emailovou adresu.

6.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Dotazník byl zpracován pro náhodné respondenty. Cílovou skupinu výzkumu představovala široká veřejnost žijící v okrese Domažlice. Oslovení respondenti byli různého věku a dosaženého vzdělání. Celkem bylo rozdáno (po předchozí domluvě s každým z respondentů) 100 dotazníků a všechny se vrátily zodpovězené. Návratnost byla tedy 100 %. Výsledky výzkumu jsou vyjádřeny slovním popisem a grafickým znázorněním.

Pro objektivnost výzkumu bylo dodrženo pravidlo stejného zastoupení mužů a žen ve výzkumném vzorku, proto z celkového počtu sta dotazníků byly dotazníky rozdány či rozeslány elektronickou poštou padesáti mužům a padesáti ženám. Kontrolou byla otázka v dotazníku č. 1. Pro přesnost je uveden graf č. 1.

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

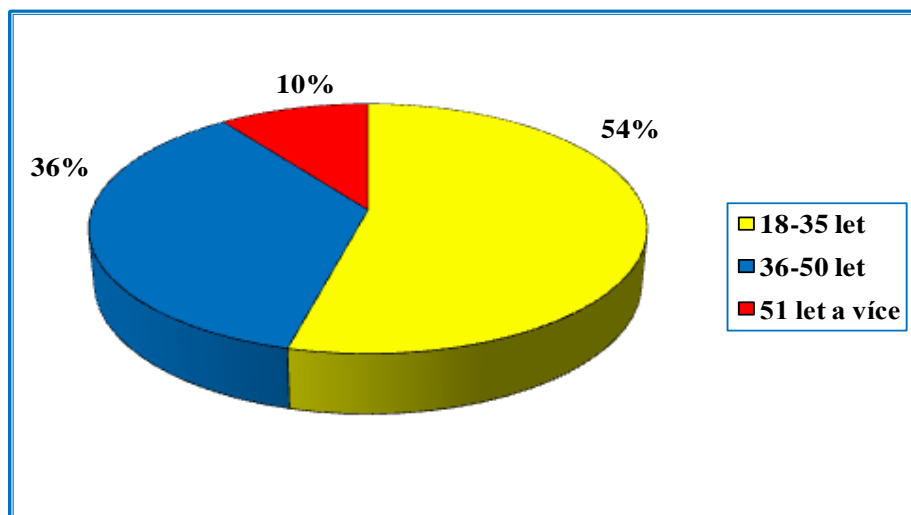
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 2 zjišťovala věk respondentů. Dotazníky byly záměrně rozdány jen respondentům starších 18 let. Nejobsáhlejší skupinu představovali lidé ve věku 18–35 let (54 resp.). Respondentů ve věku 36-50 let bylo 36. Ve věku 51 let a více let bylo celkem 10 respondentů.

Otázka č. 3 se dotazovala na nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Nejvíce respondentů dosáhlo středního vzdělání ukončeného maturitní zkouškou (51 resp.). Další

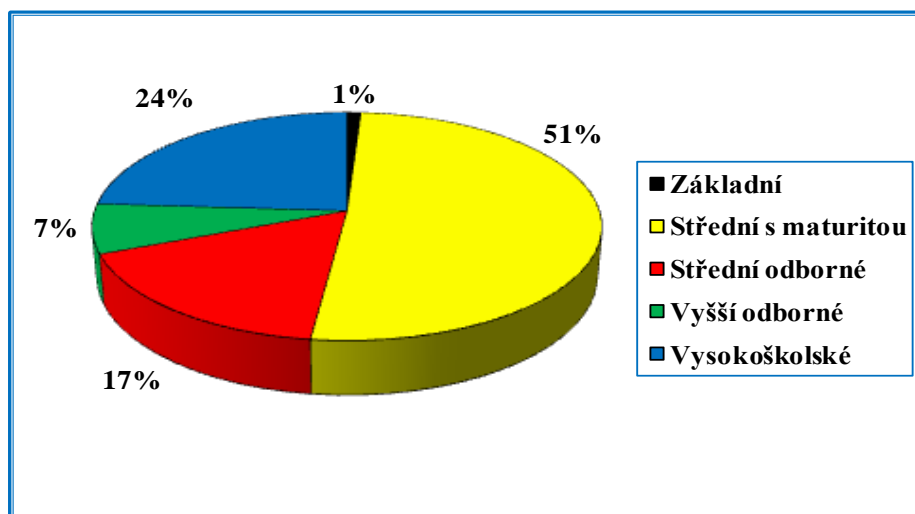
skupinou byli respondenti s vysokoškolským vzděláním (24 resp.) a zhruba stejně početnou skupinou byli také respondenti se středním odborným vzděláním (17 resp.). Méně početnou skupinou byli respondenti s vyšším odborným vzděláním (7 resp.). Zbylí respondenti měli vzdělání základní (1 resp.). Pro lepší přehlednost výzkumného vzorku jsou uvedeny grafy č. 2 a 3.

Graf č. 2: Věk respondentů

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

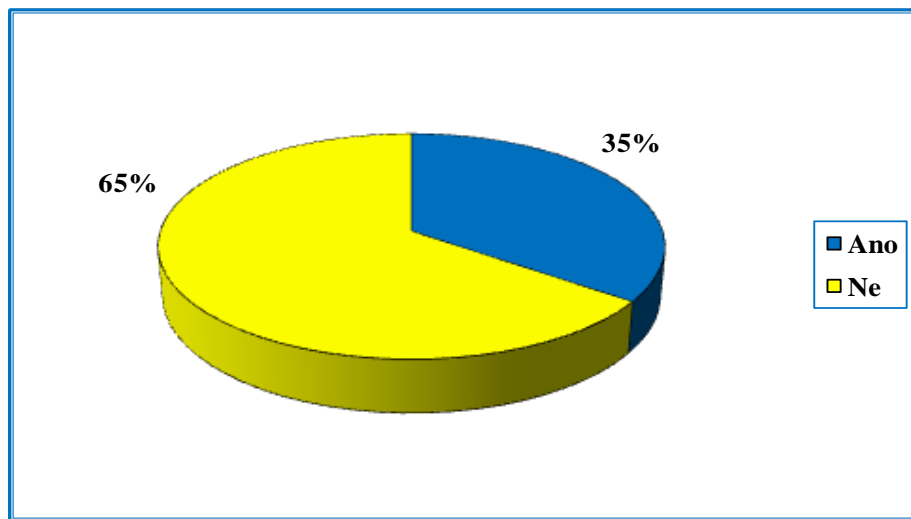
Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 4 zjišťovala, zda respondenti znají problematiku českého vězeňství. Většina respondentů odpověděla, že problematiku českého vězeňství nezná (65 resp.). Zbylá menšina respondentů odpověděla, že zná tuto problematiku (35 resp.). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 4.

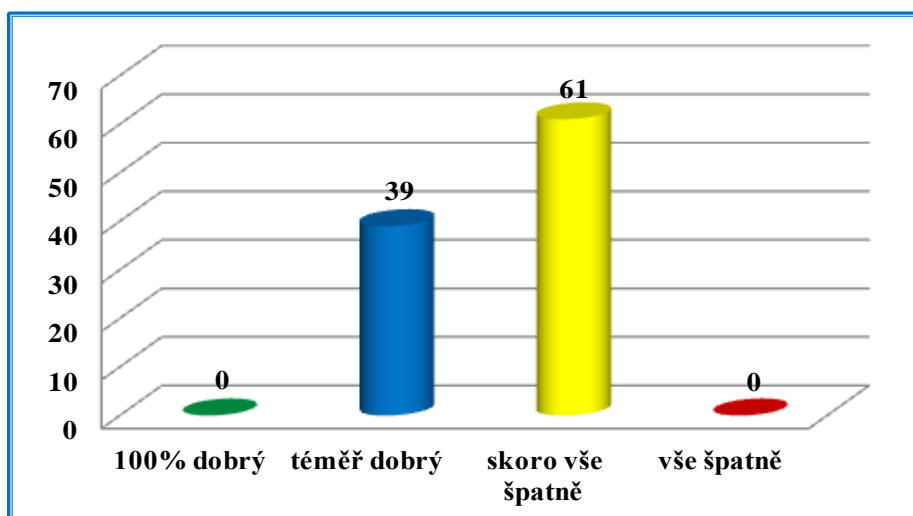
Graf č. 4: Znalost problematiky českého vězeňství

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 5 se respondentů dotazovala, zda si myslí, že české vězeňství je v dobrém stavu. Otázka byla uzavřená a měla čtyři možnosti výběru. Dvě odpovědi nedostaly ani jeden hlas, a to 100 % dobrý stav a 100 % špatný stav. Zbylé dvě odpovědi byly vyrovnané. Více respondentů však odpovědělo, že je téměř vše nevyhovující (61 resp.), zbývající část odpověděla téměř dobrý stav (39 resp.). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 5.

Graf č. 5 Stav českého vězeňství

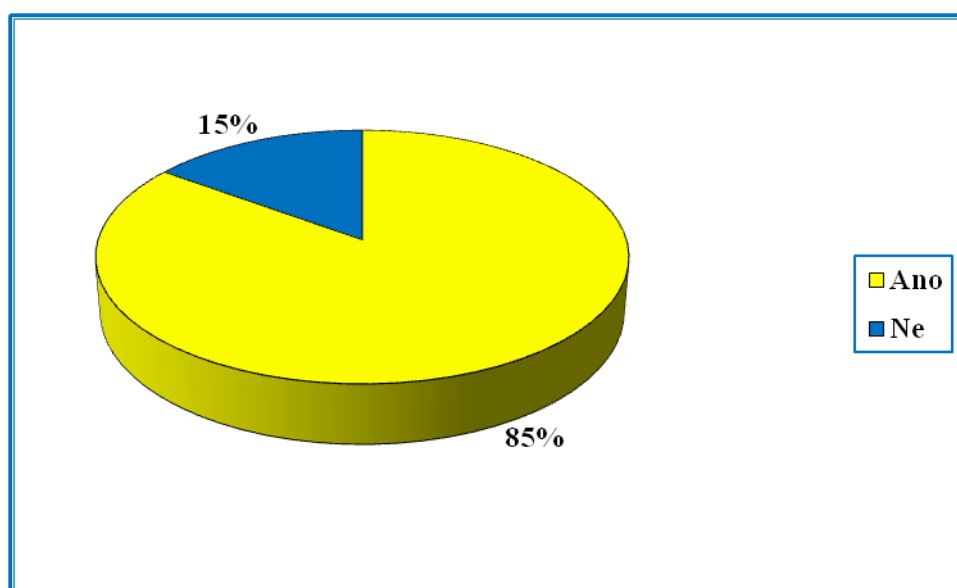
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

6.4 Prezentace výsledků

Otázka č. 6: Shledáváte pedagogickou činnost Vězeňské služby ČR ve výkonu trestu odnětí svobody za potřebnou a užitečnou v rámci reintegrace vězněných osob?

Drtivá většina respondentů shledává pedagogickou činnost potřebnou a užitečnou (85 resp.). Pouze malá část respondentů se domnívá, že tato činnost je nepotřebná a zbytečná (15 resp.). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 6.

Graf č. 6 Nutnost a užitečnost pedagogické činnosti VS ČR ve VTOS

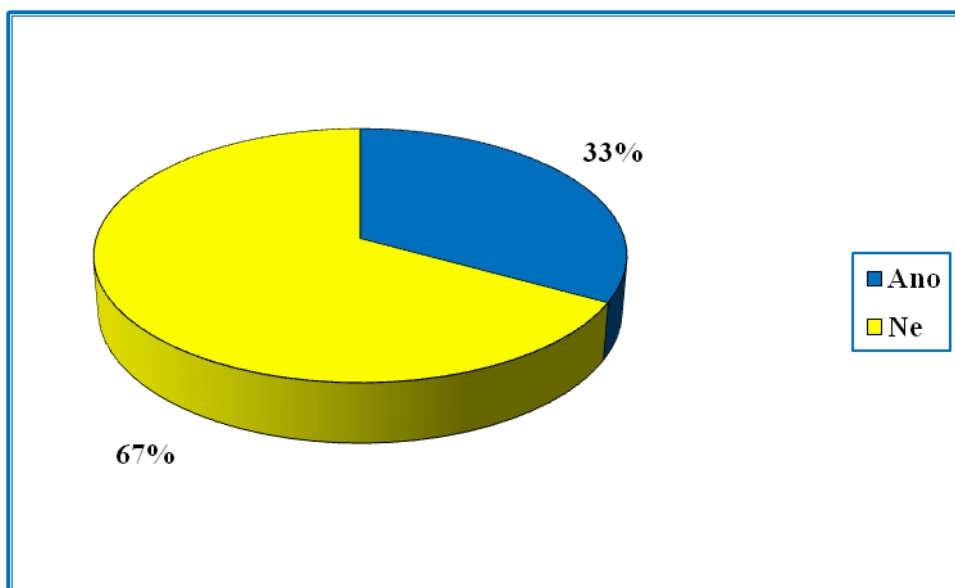

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 7: Myslíte si, že je Vězeňská služba ČR v pedagogické činnosti ve výkonu trestu odnětí svobody úspěšná?

Většina dotazovaných si myslí, že je VS ČR v této činnosti neúspěšná (67 resp.). Zbytek dotazovaných (33 resp.) se domnívá, že je úspěšná. Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 7.

Graf č. 7 Úspěšnost VS ČR v pedagogické činnosti ve VTOS

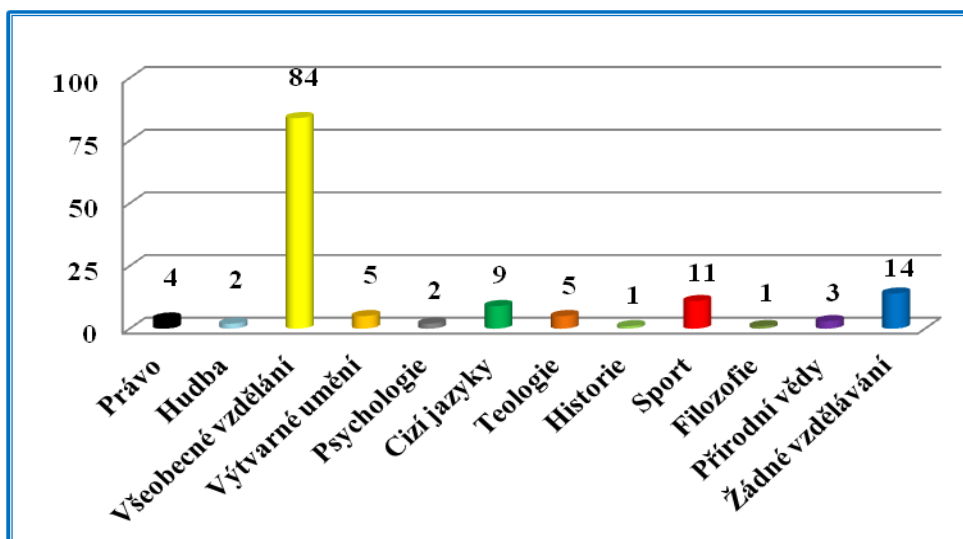
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 8: V jakém oboru by se podle Vás měli vězněné osoby ve výkonu trestu odnětí svobody vzdělávat?

Pro lepší představu bylo v závorce za otázkou uvedeno několik možných oborů vzdělávání. Byla zde možnost uvést více oborů. Nejvíce dotazovaných uvedlo, jako obor vzdělávání pro vězněné osoby všeobecné vzdělání (84 resp.). Jako další daleko méně početné skupiny oborů vzdělávání skončily: sport (11 resp.), cizí jazyky (9 resp.), výtvarné umění a teologie (oba 5 resp.), právo (4 resp.), přírodní vědy (3 resp.), hudba a psychologie (oba 2 resp.), historie a filozofie (oba 1 resp.). Žádné vzdělávání vězněných osob ve VTOS by chtělo 14 respondentů. Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 8.

Graf č. 8 Nejlepší vzdělávací obory ve VTOS

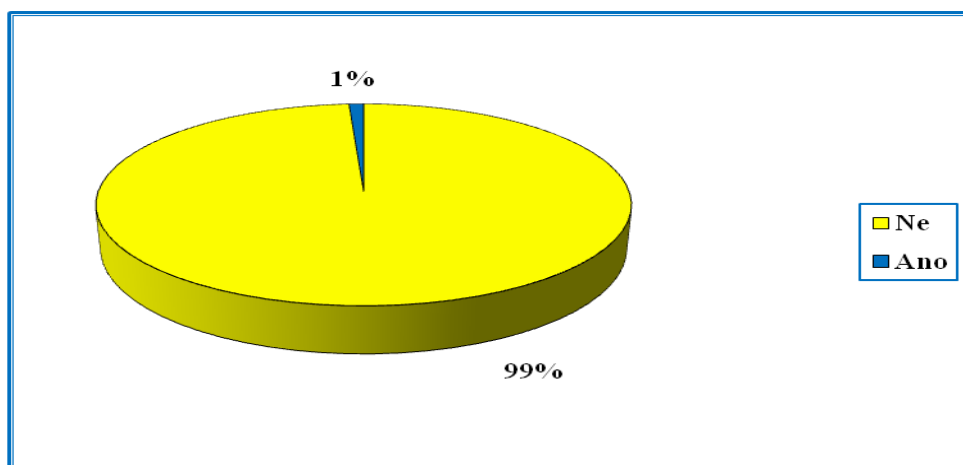

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 9: Myslíte si, že je zážitková pedagogika pro vězněné osoby ve výkonu trestu odnětí svobody prospěšná?

Téměř absolutní většina dotazovaných respondentů uvedla, že zážitková pedagogika ve VTOS je neprospěšná tudíž nevhodná (99 resp.). Pouze jeden jediný respondent si myslí, že by zážitková pedagogika vězněným osobám prospěla. Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 9.

Graf č. 9 Prospěšnost zážitkové pedagogiky ve VTOS

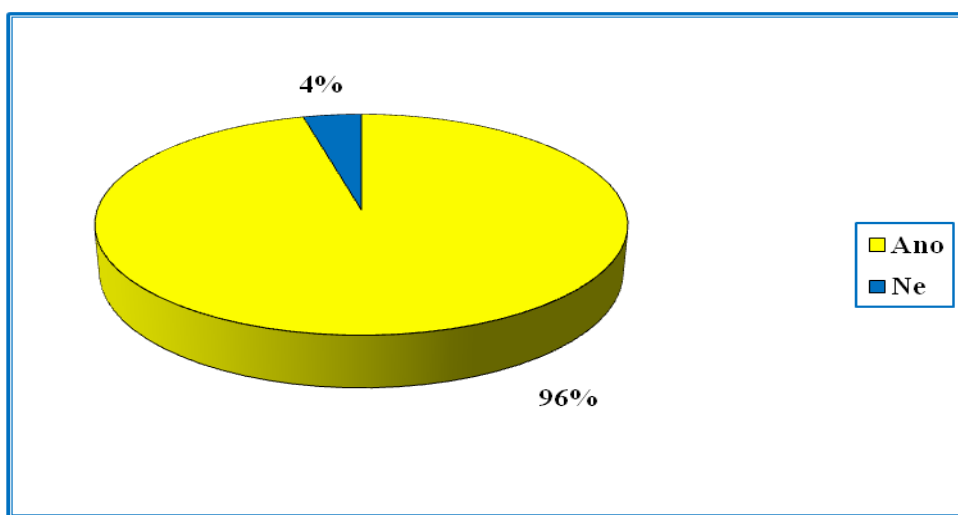

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 10: Měly by být v rámci programů zacházení pro vězněné osoby vždy pracovní aktivity?

Součástí této otázky byla stručná charakteristika toho, co programy zacházení pro vězněné osoby vůbec jsou. Na výběr bylo ze dvou možností, ano a ne. Ano odpovědělo 96 respondentů, ne 4 respondenti. Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 10.

Graf č. 10 Pracovní aktivity vždy součástí programů zacházení

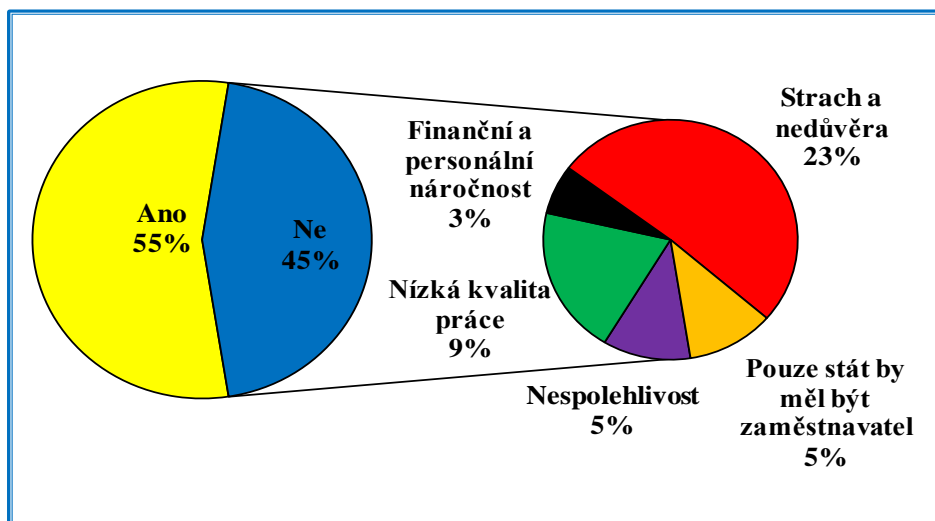

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 11: Využili byste případně práci vězněných osob v rámci programů zacházení i u sebe? (např. úklid, zednické práce, zahradnické práce atd.)

Ti, kteří odpověděli, že by práci vězněných osob nevyužili, měli zdůvodnit proč. Z celkového počtu 100 dotazovaných by práci vězněných osob využilo u sebe 55 respondentů. Zbýlých 45 respondentů by tuto práci nevyužilo. Jako hlavní důvod uvádí strach a nedůvěru k vězněným osobám (23 resp.). Mezi dalšími důvody jsou: nízká kvalita odvedené práce (9 resp.), zaměstnavatelem by měl být pouze stát (5 resp.), nespolehlivost (5 resp.) a vysoké finanční a personální náklady (3 resp.). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 11.

Graf č. 11 Využití práce vězňených osob u sebe

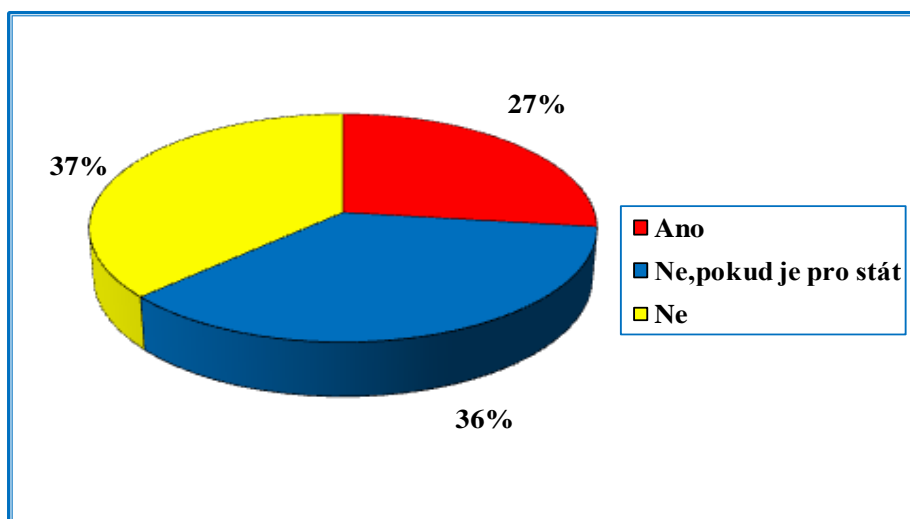

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 12: Měly by vězňené osoby za tuto práci pobírat peníze?

Na výběr bylo ze tří možností. Ano odpovědělo 27 respondentů. Ne odpovědělo 37 respondentů. Ne, pokud by to byla práce pro stát odpovědělo 36 respondentů. Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 12.

Graf č. 12 Mzda vězňených osob za odvedenou práci

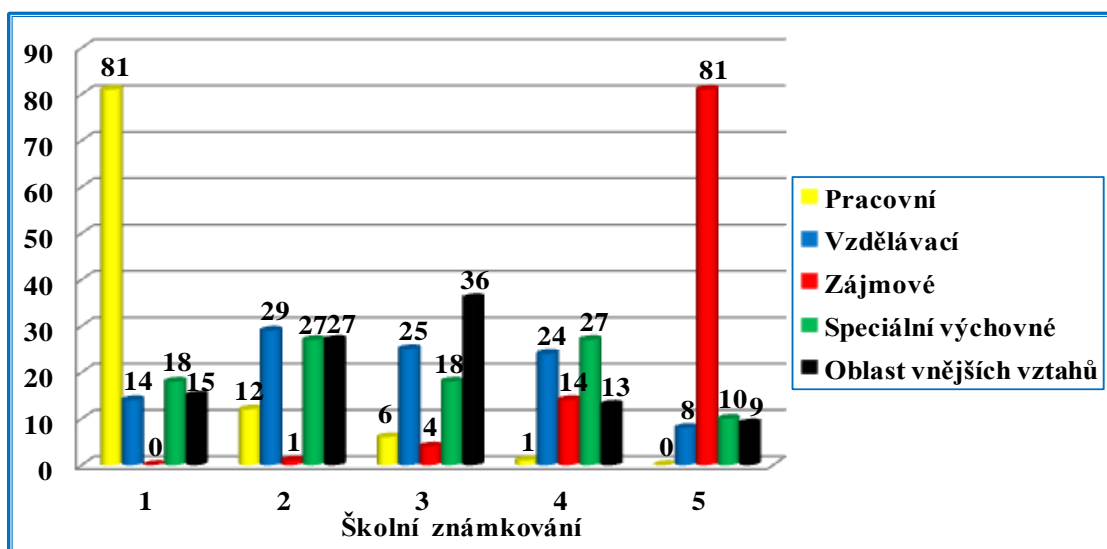

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 13: Jaká složka programu zacházení je podle Vás nejdůležitější a jaká nejméně?

Respondenti měli možnost výběru z pěti odpovědí, které měli ohodnotit jako ve škole od 1 (nejlepší) do 5 (nejhorší). Pro určení pořadí jednotlivých složek PZ byla udělena průměrná známka dle odpovědí respondentů. Nejlepší průměrnou známku dostala pracovní složka (1,27). Na druhém místě se umístila složka oblast utváření vnějších vztahů (2,74). Třetí místo zaujala vzdělávací složka (2,83), těsně před čtvrtou speciálně výchovnou složkou (2,84). Výrazně nejhorší průměrnou známku získala zájmová složka (4,75). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 13, který zobrazuje konkrétní udělené známky.

Graf č. 13 Důležitost složek programů zacházení

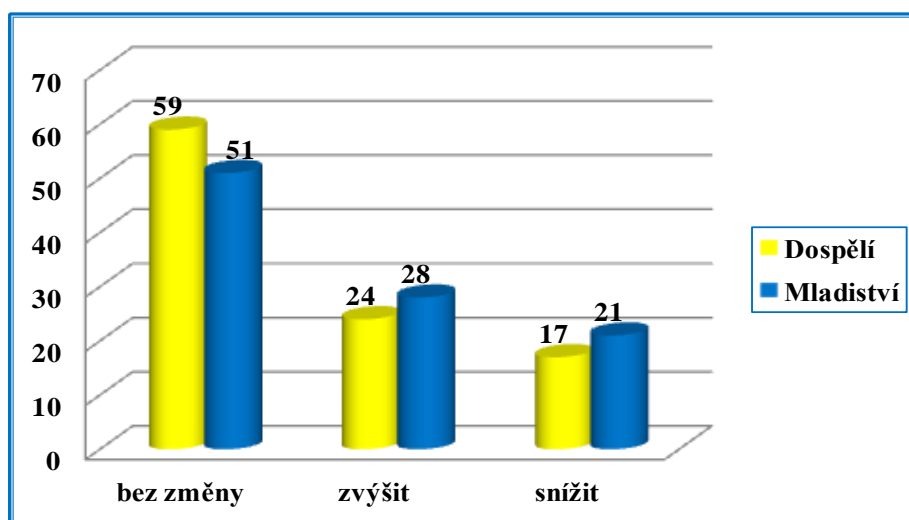
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 14: Kolik a kolika hodinové návštěvy měsíčně byste umožnili vězněným osobám ve výkonu trestu odnětí svobody za běžných okolností?

Otázka byla rozdělena na dospělé a mladistvé odsouzené. S tím, že respondenti byli seznámeni s aktuálním stavem návštěv ve VTOS. Nejvíce dotazovaných si myslí, že by návštěvy měly zůstat bez změny (59 u dospělých a 51 u mladistvých) Méně početná skupina je pro zvýšení návštěv (24 u dospělých a 28 u mladistvých), u dospělých v průměru nárůst o 4 hodiny (tzn. ze 3 na 7 hodin měsíčně) a u mladistvých v průměru

nárůst o 6 hodin (tzn. z 5 na 11 hodin měsíčně). Nejméně početná skupina je pro snížení návštěv (17 u dospělých a 21 u mladistvých), u dospělých v průměru snížení o 1 hodinu (tzn. ze 3 na 2 hodin měsíčně) a u mladistvých v průměru snížení o 2 hodiny (tzn. z 5 na 3 hodin měsíčně). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 14.

Graf č. 14 Návštěvy vězňených osob

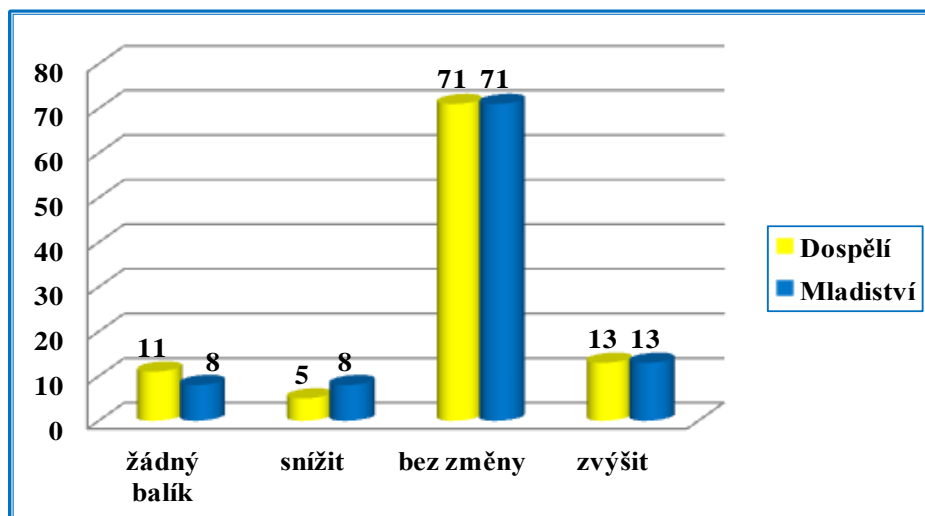

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 15: Kolik balíků ročně byste umožnili vězňeným osobám ve výkonu trestu odnětí svobody za běžných okolností?

Otázka byla opět rozdělena na dospělé a mladistvé odsouzené. Respondenti byli opět seznámeni s aktuálním stavem přijímání balíků ve VTOS. Nejvíce dotazovaných si myslí, že by počet přijatých balíků měl zůstat bez změny (71 u obou skupin). Méně početná skupina je pro snížení počtu balíků (16 u obou skupin). Z toho je pro úplné zrušení balíků 11 respondentů u dospělých a 8 respondentů u mladistvých. Zbylí jsou pouze pro snížení (5 u dospělých a 8 u mladistvých). Nejméně početná skupina je pro zvýšení počtu balíků (13 u obou skupin), u dospělých v průměru nárůst o 5 balíků (tzn. ze 2 na 7 balíků ročně) a u mladistvých v průměru nárůst o 4 balíky (tzn. ze 4 na 8 balíků ročně). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 15.

Graf č. 15 Balíky pro vězněné osoby

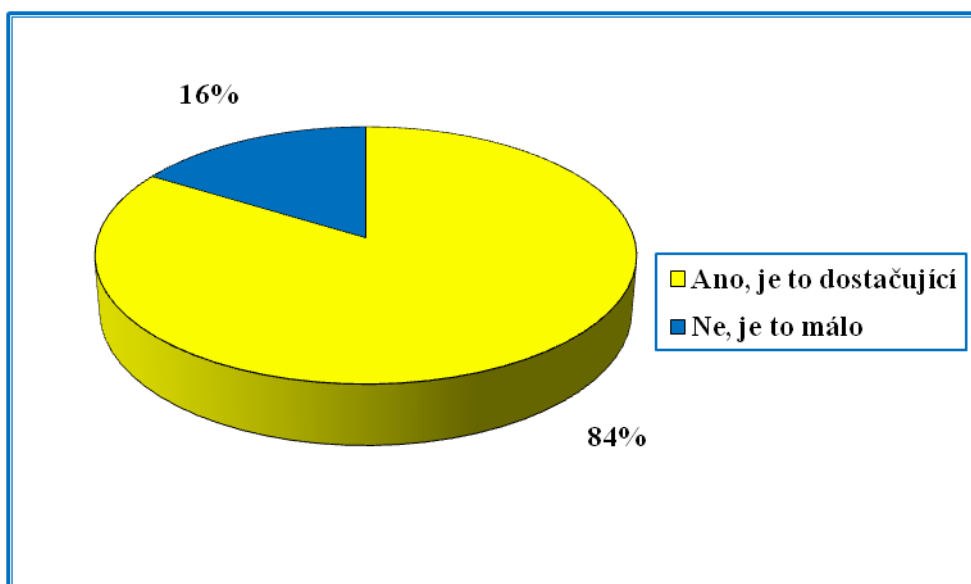

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 16: Myslíte si, že jednohodinová vycházka denně ve výkonu trestu odnětí svobody (dvouhodinová vycházka u mladistvých) je dostačující?

Nejvíce dotazovaných si myslí, že je dostačující (84 resp.). Zbylí respondenti se domnívají, že není dostačující (16 resp.). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 16.

Graf č. 16 Jednohodinová vycházka vězněných osob

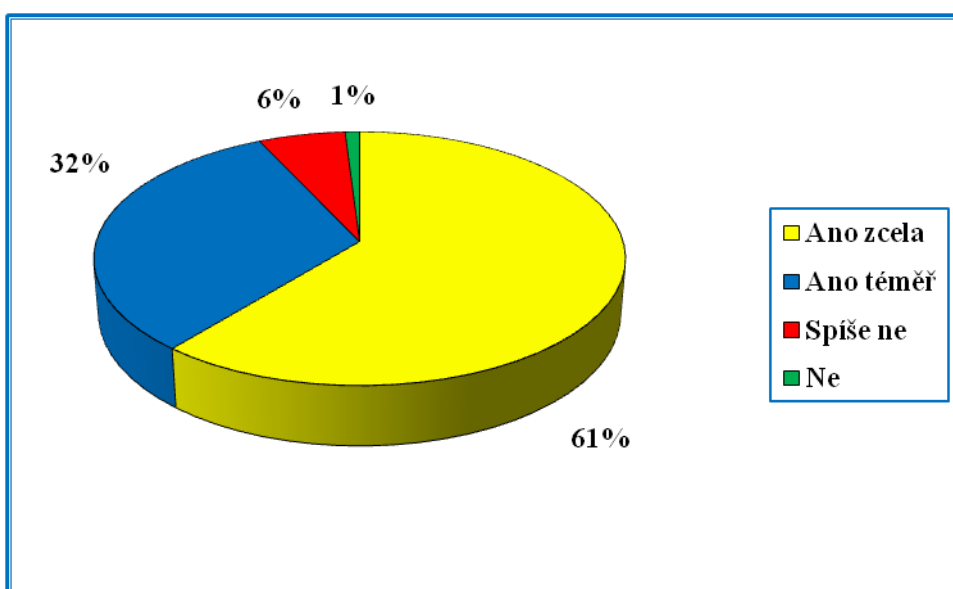

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 17: Domníváte se, že vězněné osoby ve výkonu trestu odnětí svobody mají dostatečně uspokojené své základní potřeby?

Na výběr měli respondenti ze čtyř možností. Nejvíce respondentů odpovědělo, že ano zcela (61 resp.), dále převažovala odpověď ano téměř (32 resp.), na třetím místě skončila odpověď spíše ne (6 resp.) a pouze 1 respondent odpověděl ne. Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 17.

Graf č. 17 Dostatečné uspokojení základních potřeb u vězněných osob ve VTOS

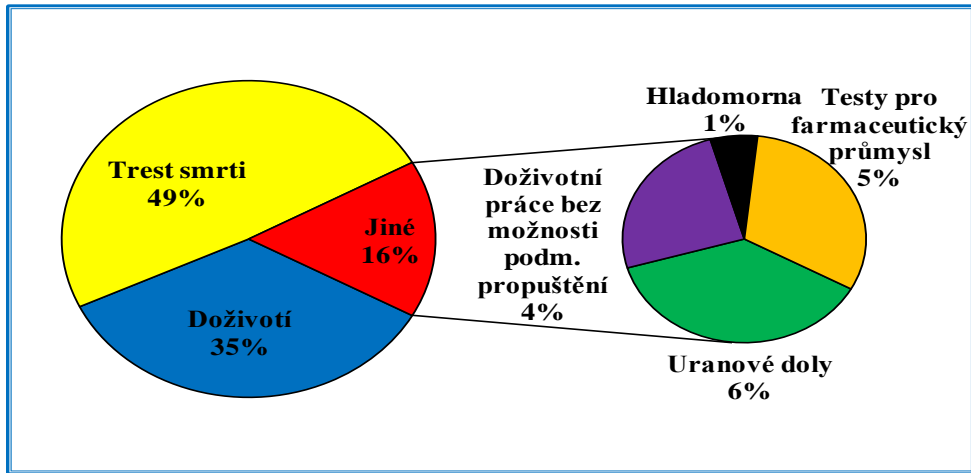

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 18: Pro zvlášť závažné zločiny v ČR byste nejraději preferovali?

Nejvíce respondentů odpovědělo, že preferovali trest smrti (49 resp.), další výrazná část odpověděla, že by zůstala u doživotního trestu (35 resp.). Další odpovědi byl jiný trest (16 resp.), kde respondenti uvedli konkrétní trest. Nejvíce jich uvedlo uranové doly (6 resp.), dále byl uveden jako trest testování na vězněných osobách pro farmaceutický průmysl (5 resp.) Zbylé odpovědi byly doživotní těžké práce bez možnosti podmíněčného propuštění (4 resp.) a hladomorna (1 resp.). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 18.

Graf č. 18 Trest pro zvlášť závažné zločiny v ČR

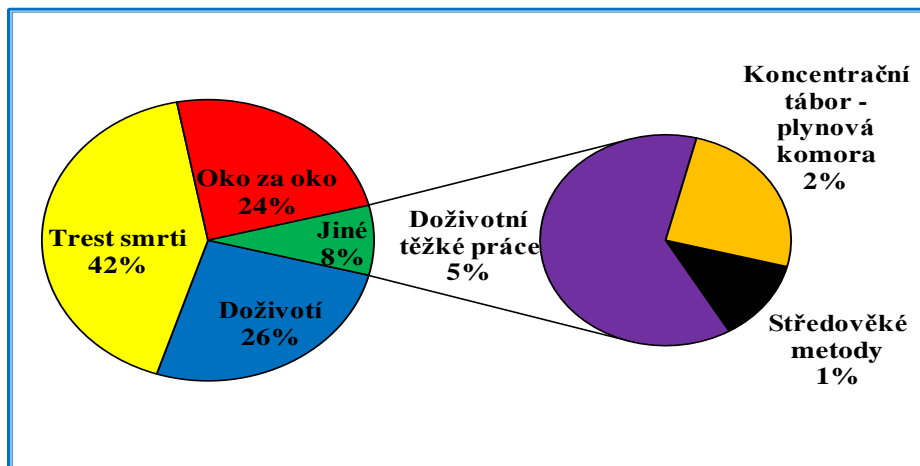

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 19: Jaký trest podle Vás plní nebo by plnil nejlépe funkci trestu u zvlášť závažných zločinů?

Nejvíce respondentů odpovědělo, že nejlépe funkci trestu plní trest smrti (42 resp.), další výrazná část odpověděla, že dožití (26 resp.) a další oko za oko (24 resp.). Poslední odpověď byla jiný trest (8 resp.), kde respondenti uvedli konkrétní trest. Nejvíce jich uvedlo doživotní těžké práce (5 resp.), dále koncentrační tábor - plynová komora (2 resp.) a středověké metody (1 resp.). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 19.

Graf č. 19 Trest s nejlépejší funkcí trestu u zvlášť závažných zločinů

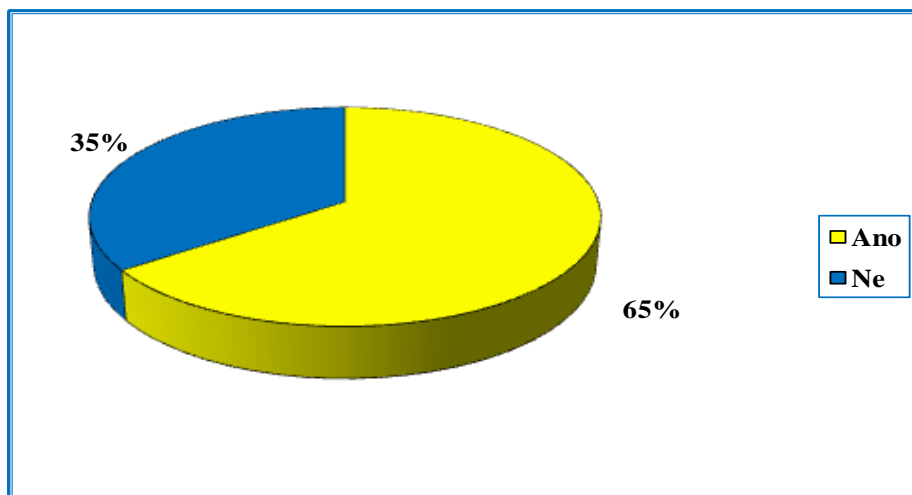
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 20: Souhlasíte s obnovením trestu smrti v ČR?

Respondenti měli na výběr pouze ze dvou možností, ano a ne. Většina odpověděla ano (65 resp.), zbytek odpověděl ne (35 resp.). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 20.

Graf č. 20 Obnovení trestu smrti v ČR

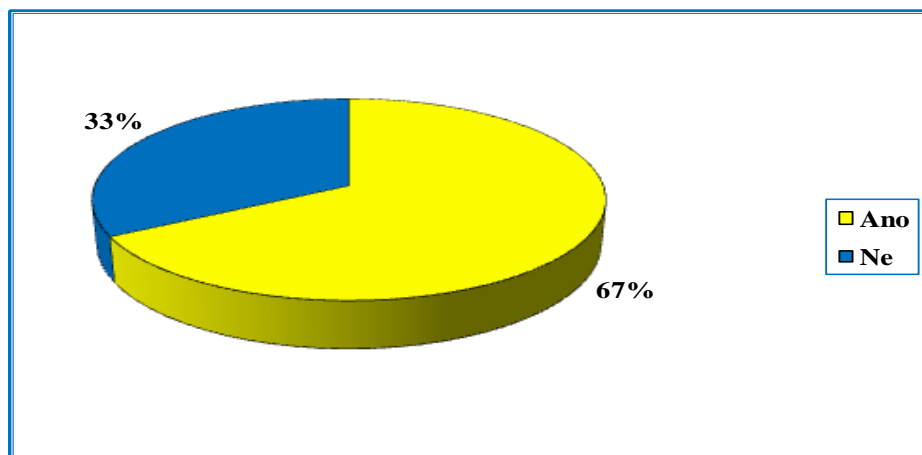

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 21: Domníváte se, že znovu zavedení trestu smrti by na případné pachatele trestných činů působilo jako hrozba? Myslíte si, že by se více báli páchat trestnou činnost?

Na výběr měli opět ze dvou možností. Opět většina odpověděla ano (67 resp.), zbylá část odpověděla ne (33 resp.). Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 21.

Graf č. 21 Trest smrti jako hrozba pro případné pachatele trestných činů

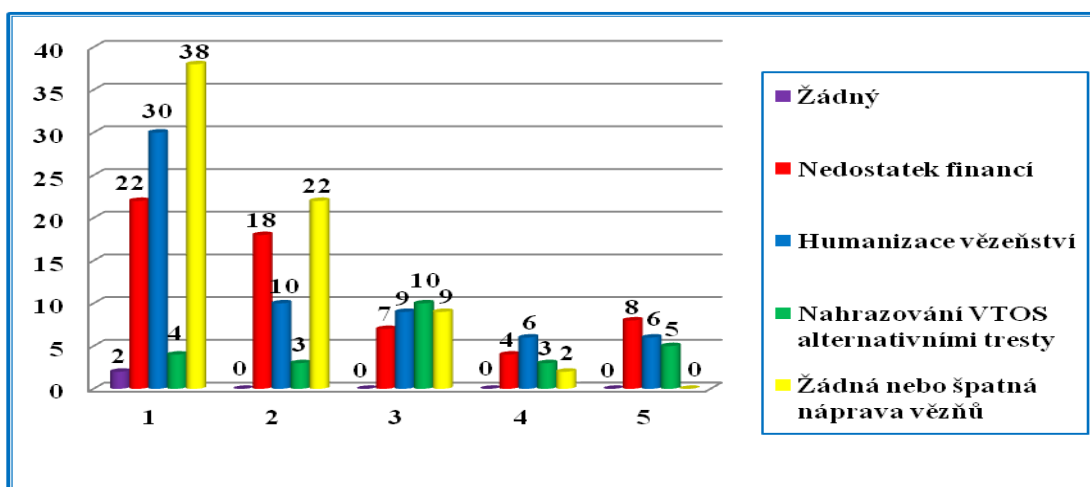

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 22: Jaké vidíte hlavní současné problémy v současném českém vězeňství?

Respondenti vnímají jako nejzávažnější problém žádnou nebo špatnou nápravu vězňených osob, jako druhý nejzávažnější problém uvádí humanizaci vězeňství. Na třetí pozici skončil nedostatek financí pro tento sektor. Na čtvrtém místě je nahrazování VTOS alternativními tresty. Pouze dva respondenti ze sta uvedli, že nevidí žádný problém v českém vězeňství. Některé problémy byly uvedeny v dotazníku pouze jedenkrát, proto v grafu nejsou uvedeny vůbec. Pro lepší přehlednost je uveden graf č. 22.

Graf č. 22 Hlavní současné problémy českého vězeňství

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

7 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A HYPOTÉZ

Hypotéza č. 1 zněla: „Většina respondentů pokládá pedagogickou činnost ve výkonu trestu odnětí svobody za zcela potřebnou a nutnou pro dobrou reintegraci osob do běžné společnosti.“

Tato hypotéza se potvrdila.

Většina respondentů odpověděla, že je pedagogická činnost VS ČR nutná a užitečná pro správnou reintegraci vězněných osob ve VTOS (85 resp.). Avšak většina respondentů (67 resp.) se domnívá, že VS ČR není v této činnosti úspěšná. Většina dotázaných respondentů souhlasí pouze se základním všeobecným vzděláváním ve VTOS (84 ze 100 resp.). Následující otázka vztažená k této hypotéze byla konkrétně zaměřena na názor ohledně zážitkové pedagogiky ve VTOS. Drtivá většina respondentů si myslí, že zážitková pedagogika není prospěšná pro vězněné osoby (99 resp.).

Hypotéza č. 2 zněla: „Většina respondentů se domnívá, že nejdůležitější částí v programech zacházení z pohledu správné reintegrace vězněných osob do běžné společnosti je pracovní složka.“

Tato hypotéza se potvrdila.

Stěžejní otázky pro tuto hypotézu jasně ukázaly, že veřejnost považuje za nejdůležitější složku PZ pracovní aktivity (průměrná známka 1,27) a zároveň vyžaduje, aby pracovní aktivity byly vždy součástí PZ (92 resp.). Absolutně nejhorší průměrnou známkou obdržela zájmová složka (průměrná známka 4,75). Z toho vyplývá, že vězněné osoby musí v rámci PZ ve VTOS pracovat. PZ jsou nebo by měly být sestaveny tak, aby co nejvíce napravili vězně. Práci vězněných osob by využilo 55 ze všech dotazovaných respondentů, což je velmi překvapivé číslo. Mzdu za odvedenou práci by jim vůbec nedalo 37 respondentů, a 36 respondentů ne, pokud by to byla práce pro stát. Dalo by se říct, že veřejnost požaduje, aby si vězněné osoby odpracovávaly svůj pobyt za mřížemi.

Hypotéza č. 3 zněla: „Většina respondentů si myslí, že vězněné osoby mají ve výkonu trestu odnětí svobody dostatečně uspokojené své základní potřeby.“

Tato hypotéza se potvrdila.

Nejvíce to vyplynulo z odpovědí respondentů na otázku č. 17, ve které 61 respondentů uvedlo, že vězněné osoby ve VTOS mají zcela uspokojené své základní potřeby, a 32 respondentů si myslí, že mají tyto potřeby téměř uspokojeny. Další otázky č. 14, 15 a 16 měly téměř stejný výsledek. Návštěvy, balíky a vycházky by většina respondentů nechala bez změn.

Hypotéza č. 4 zněla: „Většina respondentů souhlasí s obnovením trestu smrti v ČR a shledává znovuobnovení trestu smrti za odstrašující psychologický aspekt pro případné pachatele trestných činů.“

Tato hypotéza se potvrdila.

Ze všech dotazovaných respondentů, jich 65 odpovědělo, že by souhlasili s návratem trestu smrti v ČR. Zároveň se většina respondentů domnívá, že obnovení trestu smrti by působilo na případné pachatele trestných činů jako hrozba (67 resp.). Samozřejmě, že to neplatí u psychicky narušených jedinců, kteří často páchají zvláště závažné zločiny. Jako trest s nejlepší funkcí a trest, který by respondenti chtěli pro zvláště závažné zločiny v ČR, uvedli shodně trest smrti. Na druhém místě v obou případech skončil doživotní trest. Za doživotním trestem v otázce trest s nejlepší funkcí skončil těsně trest oko za oko. V obou otázkách bylo také možné uvést jiný trest. Zde byly uvedeny daleko méně humánní způsoby potrestání jako: práce v uranových dolech, testování nových léků na vězněných osobách, koncentrační tábor a hladomorna.

Závěrem shrnutí výzkumu musí zaznít fakt, který vyplynul z otázky č. 22. Ta se respondentů ptala, v čem vidí hlavní současné problémy českého vězeňství. Za zmínku stojí hlavně první tři problémy, které dostaly od respondentů výrazně více hlasů. Jako největší problém českého vězeňství respondenti uvedli žádnou nebo špatnou nápravu vězněných osob. Odborníci o tomto problému vědí, ale stále nemohou nalézt způsob, jak to změnit. Na druhém místě se umístila humanizace vězeňství. Tímto problémem jsem se zabýval v hypotéze č. 1. Humanizace vězeňství je stále větším trendem v západních zemích Evropské unie, k nimž se chce Česká republika přiblížit. Jako třetí problém respondenti uvedli nedostatek financí pro sektor vězeňství v ČR, s tímto ekonomickým problémem se potýkají téměř všechna odvětví v ČR.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala problematikou penitenciární psychologie a pedagogiky v České republice. Soustředila se především na výkon trestu odnětí svobody, ve kterém jsou tyto dvě vědy nejvíce užívány a jsou zcela nezastupitelné hlavně ve správné reintegraci vězněných osob zpět do běžné společnosti. Je to jen část z velkého celku systému vězeňství v České republice. Problémy v českém vězeňství prostě jsou, to nelze popřít a pro současnou společnost začínají čím dál více představovat viditelná rizika. Důležité je včas tyto problémy nalézt a řešit. Samozřejmě, že v dnešní ekonomické situaci to není nijak jednoduché. Zvolené téma není nijak zvláště přitažlivé, zábavné a čtivé, ale pro lidi alespoň částečně zasvěcené do této problematiky nebo pro ty, kteří se tímto zabývají, by mohlo být přínosné. Běžní občasně se příliš o penitenciární sféru nezajímají. Mají také omezený přístup k informacím, co se týče dění ve výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence. Většinu jejich obrazu o vězeňství utvářejí masová média, která často informace zkreslují. V současné době je toto téma velmi aktuální a často také skloňované v médiích.

V teoretické části bylo čerpáno z knih, které napsali odborníci, kteří se zabývají penologií, psychologií a pedagogikou. Značná část informací byla získána z internetového portálu Vězeňské služby ČR (www.vscr.cz). Dalšími prameny byly legislativní zdroje (zákony, nařízení GŘ VS, vyhlášky Ministerstva spravedlnosti, atd.). V praktické části bylo cílem zjistit, jak veřejnost nahlíží na vězněné osoby a jejich vzdělávání. Jedná se o problematiku týkající se penitenciární psychologie a pedagogiky ve výkonu trestu odnětí svobody. Bylo čerpáno z informací získaných z odpovědí od respondentů, kteří vyplňovali dotazník potřebný pro výzkum bakalářské práce. Výzkum byl prováděn pouze na Domažlicku. Některé odpovědi na otevřené či polootevřené otázky byly velmi zajímavé a překvapující. K naplnění stanoveného cíle byly formulovány čtyři hypotézy, které byly ověřovány pomocí 22 otázek v dotazníkovém šetření. Po vyhodnocení odpovědí z vyplněných dotazníků se potvrdily čtyři ze čtyř hypotéz.

Výsledky výzkumu mimo jiné ukázaly, že 61 respondentů si myslí, že české vězeňství má mnoho nedostatků. Jako hlavní problém uvedli žádnou nebo nízkou nápravu vězněných osob. Dále pak humanizaci vězeňství a nedostatek financí v tomto rezortu. Především

tímto výzkumem bylo potvrzeno to, že něco není stále v pořádku. Zejména reintegrace vězňených osob zpět do běžné společnosti, která právě úzce souvisí s tématem penitenciární psychologie a pedagogiky.

Bakalářská práce zdůrazňuje vliv psychologie a pedagogiky především na reintegraci vězňených osob. Měla by přispět k obohacení výzkumu a praxe v penitenciární a penologické oblasti. V těchto oblastech je velmi často výzkum opomíjen. Výsledky výzkumu do jisté míry ukazují veřejnou objednávku pro tento sektor. Bylo by však potřeba provést rozsáhlejší výzkum (jiná oblast, jiný vzorek respondentů, atd.), v němž by bylo možné nalézt řešení některých problémů českého vězeňství. Pomocí této bakalářské práce bylo zjištěno, že i na malém okrese jsou lidé, kteří se o problematiku českého vězeňství zajímají, a není jim tato oblast lhostejná. Avšak samozřejmě že je tu velký počet lidí, kteří nevědí o tom, co vůbec pojem české vězeňství znamená. To vše svědčí o stále nedostatečné nebo zkreslené informovanosti veřejnosti ohledně této oblasti. Cíle bakalářské práce se podařilo úspěšně naplnit. Napsání bakalářské práce bylo cennou zkušeností.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BAJCURA, L. *Práva vězně: Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-555-6.

ČEPELÁK, J. *Skupinové poradenství*. Praha: SNV, 1972.

HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. doplněné vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. ISBN 80-86708-30-6.

HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství II: optimalizace výkonu trestu odnětí svobody*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, zdravotně sociální fakulta, 1999. ISBN 80-7040-376-4.

KRUTINA, M. et al. *Monitoring vězeňství v České republice v roce 1999*. 1. vyd. Praha: Český helsinský výbor, 2000. ISBN 80-86436-00-4.

PAUKERTOVÁ, J. *Vybrané kapitoly ze základů obecné, speciální a penitenciární pedagogiky pro základní odbornou přípravu příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2010.

SOCHŮREK, J. *Úvod do základů psychologie, penologie a viktimologie pro základní odbornou přípravu příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2009.

SVÁČEK, J. *VÝKON VAZBY*. Stráž pod Ralskem: IVVS ČR, 2009.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor penitenciární péče*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-307-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Kompetence Ministerstva spravedlnosti podle § 11 zák. č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy*. [online]. [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5839&d=324504>

Vězeňská duchovenská péče. *Kdo je kdo – Vězeňská duchovenská péče*. [online]. [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: <http://www.vdpce.eu/kdo-je-kdo.html>

Vězeňská služba České republiky. *Cíle a poslání VS ČR*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vs-cr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/cile-a-poslani-vs-cr-6124>

Vězeňská služba České republiky. *Duchovní služba ve věznicích ČR*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/duchovni-sluzba-1287/zakladni-informace/english-summary-prison-pastoral-care-6573>

Vězeňská služba České republiky. *Nejčastěji kladené otázky ze zdravotnické oblasti*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/nejcastejsi-dotazy-111/nejcasteji-kladene-otazky-ze-zdravotnicke-oblasti-6130>

Vězeňská služba České republiky. *Pravidla přijímání balíků*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/vykon-vezenstvi-16/jake-jsou-podminky-zasilani-balicku-6118>

Vězeňská služba České republiky. *Pravidla přijímání korespondence*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/vykon-vezenstvi-16/pravidla-prijimani-korespondence-6116>

Vězeňská služba České republiky. *Pravidla přijímání návštěv*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/vykon-vezenstvi-16/jake-jsou-podminky-navstevy-6119>

Vězeňská služba České republiky. *Pravidla telefonního styku odsouzených*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/vykon-vezenstvi-16/jake-jsou-moznosti-veznenych-telefonovat-6120>

Vězeňská služba České republiky. *Zabezpečovací detence*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-opava-83/o-nas-1603/zabezpecovaci-detence>

Vězeňská služba České republiky. *Zacházení s vězňnými osobami*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-22]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/zachazeni-s-veznenymi-osobami-6125>

Vězeňská služba České republiky. *Zdravotní péče poskytovaná osobám ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody*. [online]. © 2012 [cit. 2013-12-29]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/vykon-vezenstvi-16/zdravotni-pece-poskytovana-osobam-ve-vykonu-vazby-nebo-trestu-odneti-svobody-6073>

Seznam legislativních zdrojů

Evropská vězeňská pravidla ze dne 11. ledna 2006 (EVP). In: *Doporučení 2 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy*. 2006, částka 2. ISSN 1213 - 9297. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Publikace/Evropsk%C3%A1%20v%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A1%20pravidla.pdf

Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 395 ze dne 15. prosince 2009 - odbor bezpečnosti a krizového řízení o justiční stráž (OBKŘ o JS). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 2/2010, § 2-5. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-asp/?Id=71232&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345 ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (řád VTOS). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 110, § 15-55. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pardubice-89/informacni-servis-1612/legislativa-743>

Zákon č. 169 ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu odnětí svobody). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 58, s. 3170-3187. ISSN 1802 - 8012. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3275>

Zákon České národní rady č. 555 ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční stráž České republiky (zákon ČNR o VS a JS ČR). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 112, § 1-3. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pardubice-89/informacni-servis-1612/legislativa-743>

Seznam interních zdrojů

Nariadení generálního ředitele VS ČR č. 18 ze dne 30. dubna 2013 o vězeňské a justiční stráž (NGŘ o VaJS). In: *Sbírka nariadení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky*. 2013, částka 7, § 74-93. Dostupné z: interní zdroj na vyžádání od VS ČR.

Nariadení generálního ředitele VS ČR č. 21 ze dne 1. března 2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence (NGŘ úkoly příslušníků VS ČR při zabezpečování VTOS, VV a VZD). In: *Sbírka nariadení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky*. 2010, částka 1, § 1-24. Dostupné z: interní zdroj na vyžádání od VS ČR.

Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2011. Praha: správní odbor Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2011.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AVS	Akademie Vězeňské služby
BOZP	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci
ČRD	Časový rozvrh dne
DVO	Další vytipovaná osoba
EVP	Evropská vězeňská pravidla
GŘ VS ČR	Generální ředitel/ředitelství Vězeňské služby České republiky
IDS	Inspektor dozorčí služby
ISS	Inspektor strážní služby
IVVS	Institut vzdělávání Vězeňské služby
JS	Justiční stráž
MON	Možný objekt násilí
NGŘ	Nařízení generálního ředitele
NMÚ	Nízká mentální úroveň
OBKŘ	Odbor bezpečnosti a krizového řízení
OČTŘ	Orgány činné v trestním řízení
OPaS	Oddělení prevence a stížností
OVKT	Oddělení výkonu kázeňských trestů
PSVD	Prostupná skupina vnitřní diference
PZ	Program zacházení
RZS	Rychlá záchranná služba
SNV	Sbor nápravné výchovy
STH	Snížená tělesná hmotnost
ŠVS	Školská vězeňská střediska

VD	Vrchní dozorce
VDP	Vězeňská duchovenská péče
VIDS	Vrchní inspektor dozorčí služby
VIS	Vězeňský informační systém
VISS	Vrchní inspektor strážní služby
VMJS	Velitel místní jednotky justiční stráže
VOJS	Vedoucí oddělení justiční stráže
VOPaS	Vedoucí oddělení prevence a stížností
VOVS	Vedoucí oddělení vězeňské stráže
VOVV-T	Vedoucí oddělení výkonu vazby a trestu
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
VV	Výkon vazby
VZD	Výkon zabezpečovací detence

SEZNAM GRAFŮ

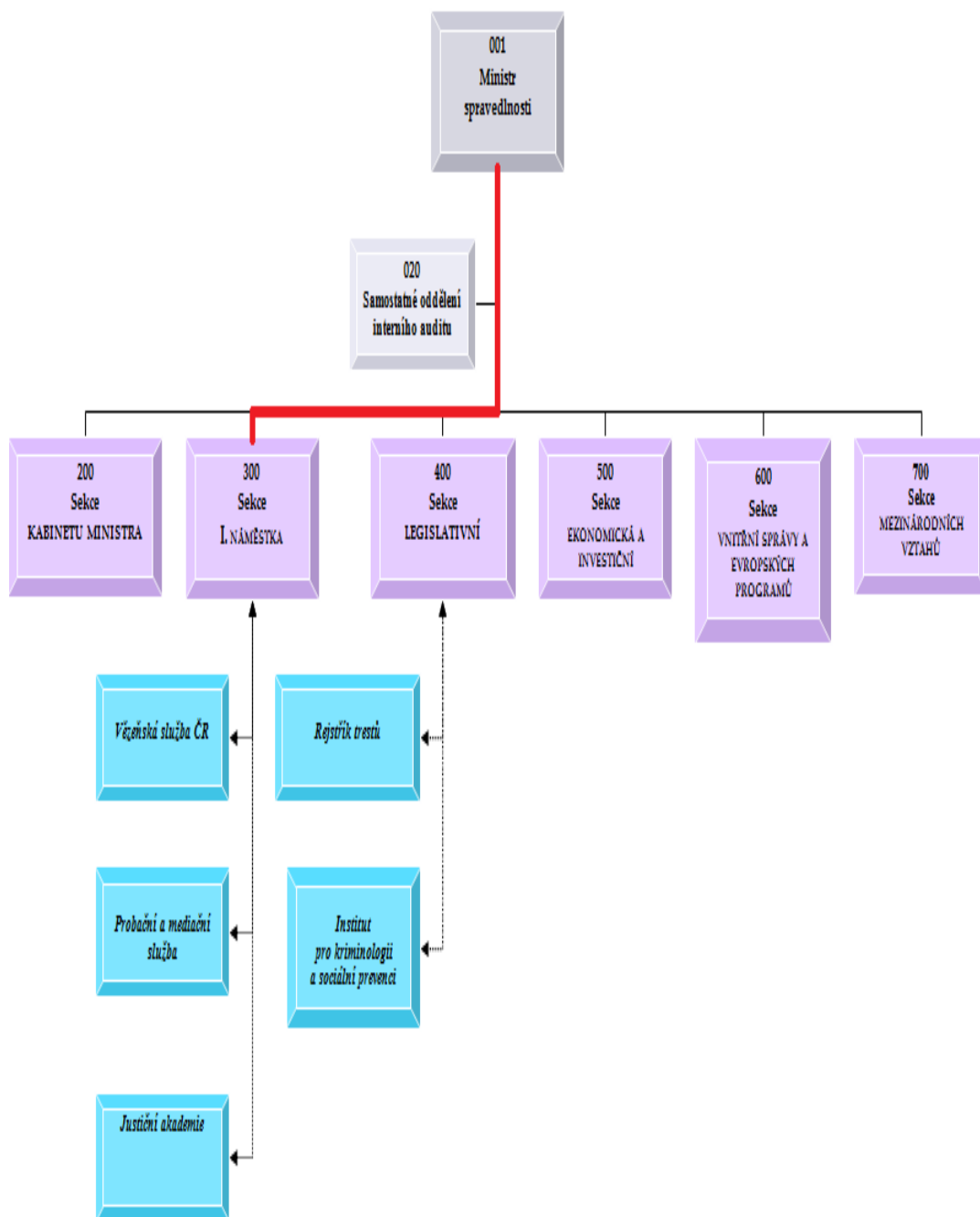
Graf č. 1: Pohlaví respondentů	51
Graf č. 2: Věk respondentů	52
Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	52
Graf č. 4: Znalost problematiky českého vězeňství	53
Graf č. 5 Stav českého vězeňství	54
Graf č. 6 Nutnost a užitečnost pedagogické činnosti VS ČR ve VTOS	55
Graf č. 7 Úspěšnost VS ČR v pedagogické činnosti ve VTOS	56
Graf č. 8 Nejlepší vzdělávací obory ve VTOS	57
Graf č. 9 Prospěšnost zážitkové pedagogiky ve VTOS	57
Graf č. 10 Pracovní aktivity vždy součástí programů zacházení	58
Graf č. 11 Využití práce vězňených osob u sebe	59
Graf č. 12 Mzda vězňených osob za odvedenou práci	59
Graf č. 13 Důležitost složek programů zacházení	60
Graf č. 14 Návštěvy vězňených osob.....	61
Graf č. 15 Balíky pro vězňené osoby.....	62
Graf č. 16 Jednohodinová vycházka vězňených osob	62
Graf č. 17 Dostatečné uspokojení základních potřeb u vězňených osob ve VTOS.....	63
Graf č. 18 Trest pro zvlášť závažné zločiny v ČR.....	64
Graf č. 19 Trest s nejlepší funkcí trestu u zvlášť závažných zločinů	64
Graf č. 20 Obnovení trestu smrti v ČR	65
Graf č. 21 Trest smrti jako hrozba pro případné pachatele trestných činů	66
Graf č. 22 Hlavní současné problémy českého vězeňství.....	66

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Organizační schéma Ministerstva spravedlnosti.....	I
Příloha B - Organizační schéma sekce 1. náměstka ministra/yně spravedlnosti	II
Příloha C - Organizační schéma Vězeňské služby ČR	III
Příloha D - Mapa rozmístění vězeňských zařízení v ČR	IV
Příloha E - Ukázky oděvů obviněných a odsouzených osob	V
Příloha F - Základní typy uniforem a hodnostní označení příslušníků VS ČR	VI
Příloha G – Dotazník	IX

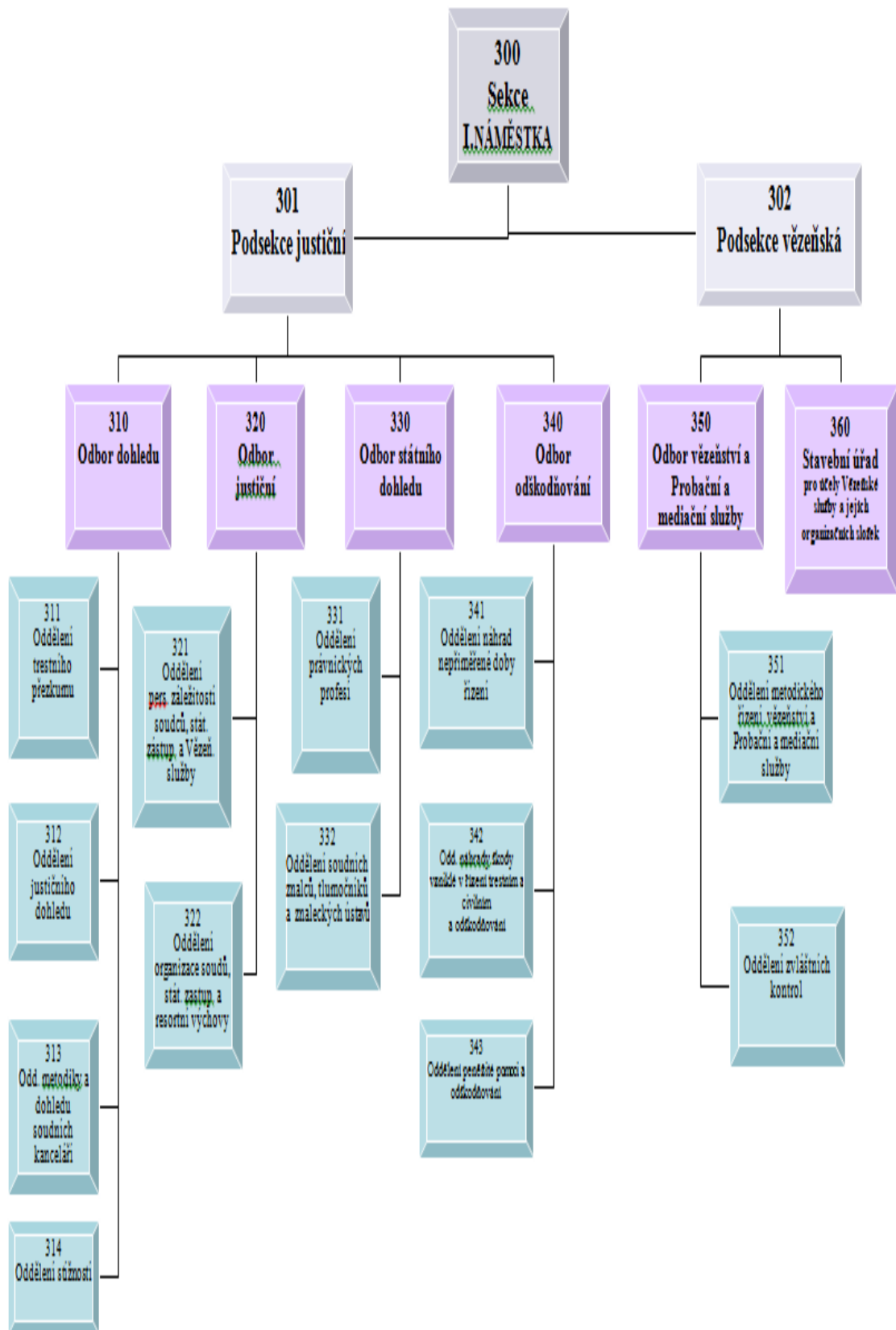
PŘÍLOHY

Příloha A - Organizační schéma Ministerstva spravedlnosti

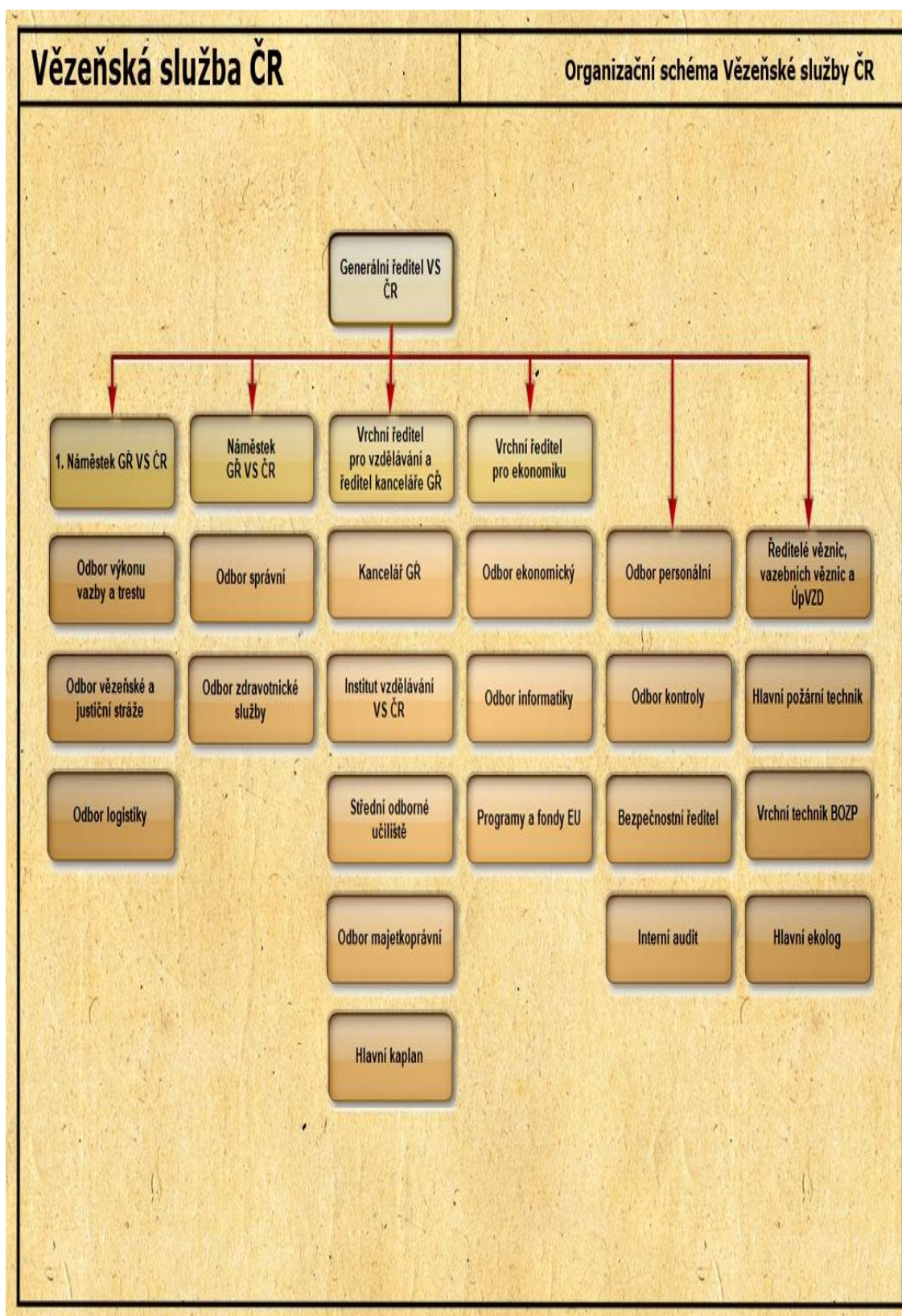
Zdroj: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=5840&d=184430>

Příloha B - Organizační schéma sekce 1. náměstka ministra/yně spravedlnosti

Zdroj: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=5840&d=184430>

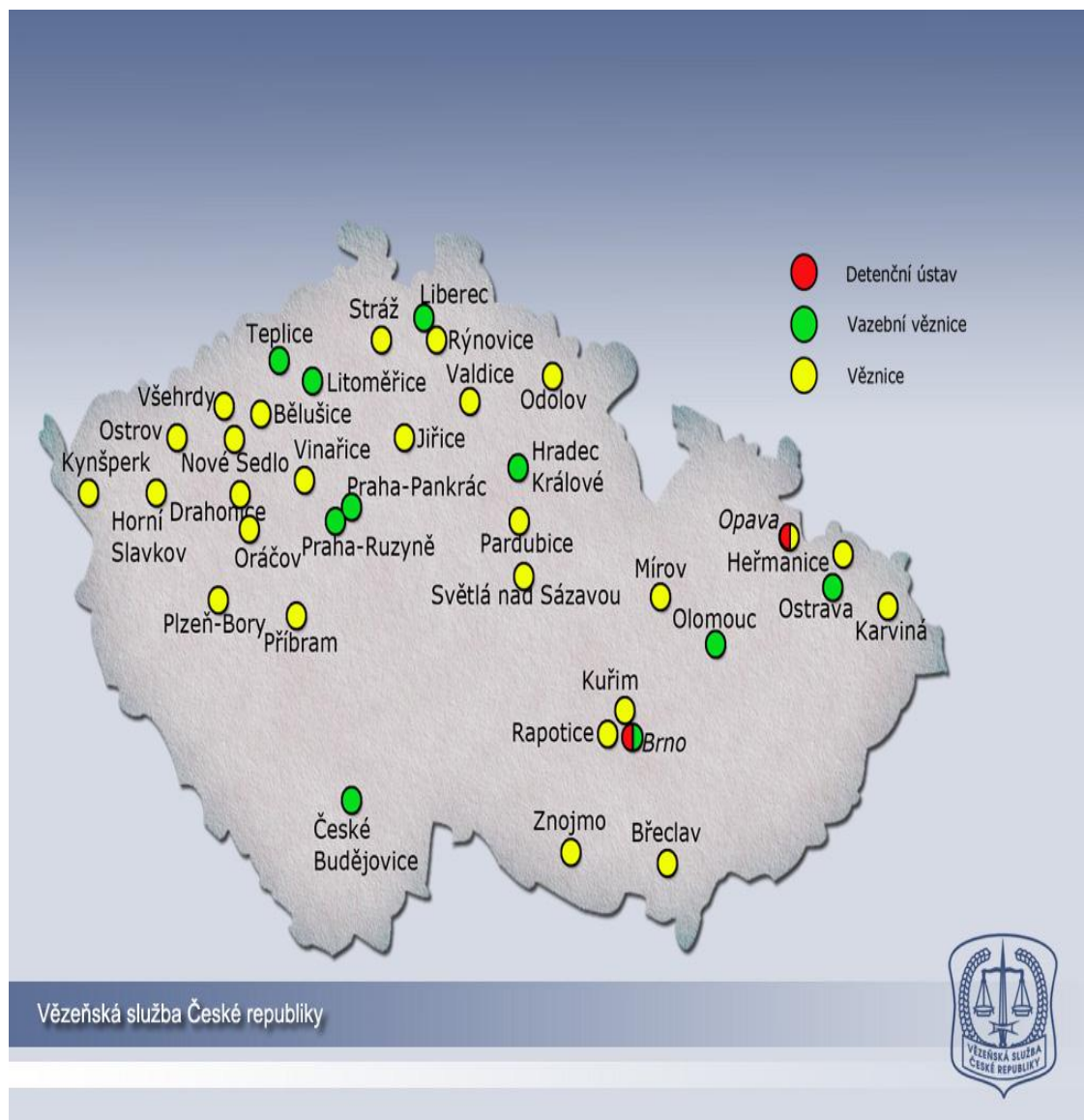
Příloha C - Organizační schéma Vězeňské služby ČR

Zdroj: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/organizacni-struktura-2>

Příloha D - Mapa rozmístění vězeňských zařízení v ČR

Zdroj: <http://vs-cr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/mapa-veznic-vazebnich-veznic-a-detencnich-ustavu-cr-5401>

Příloha E - Ukázky oděvů obviněných a odsouzených osob

Ukázky oděvů, kterými jsou v současné době vybavováni obvinění a odsouzení v českých věznicích a vazebních věznicích. Skutečná skladba oděvů obsahuje více oděvních částí, než je zobrazeno.

Oděv obviněného muže

Oděv obviněné ženy

Oděv odsouzeného muže

Oděv odsouzené ženy

Oděv mladistvého
odsouzeného

Zdroj: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/tiskovy-servis-9/ukazky-odevu-obvinenych-a-odsouzenych-6172>

Příloha F - Základní typy uniforem a hodnostní označení příslušníků VS ČR

Příslušník koná službu zpravidla ve služebním stejnokroji s identifikačním číslem. Vnější vzhled stejnokrojů je určen zejména barvou a střihem, vnějším označením resortními znaky a hodnostním označením na náramenicích nebo jiných částech stejnokroje. Služební stejnokroj je na rukávech košil, svetru, bund či pláště modré barvy označen textilními znaky Vězeňské služby ČR (na pravém rukávu) a domovenkou s nápisem Vězeňská stráž u příslušníků vězeňské stráže a Justiční stráž u příslušníků Justiční stráže. Na levém rukávu se nosí velký státní znak ČR.

Služební stejnokroje příslušníků vězeňské stráže

Ženský stejnokroj příslušnice vězeňské a justiční (uprostřed) stráže

Služební stejnokroje příslušníků justiční stráže
VII

Znak Vězeňské služby ČR

Resortní znak
Vězeňské služby ČR

Čepicový státní znak

Rukávový znak
Vězeňské služby ČR
(pravý rukáv)

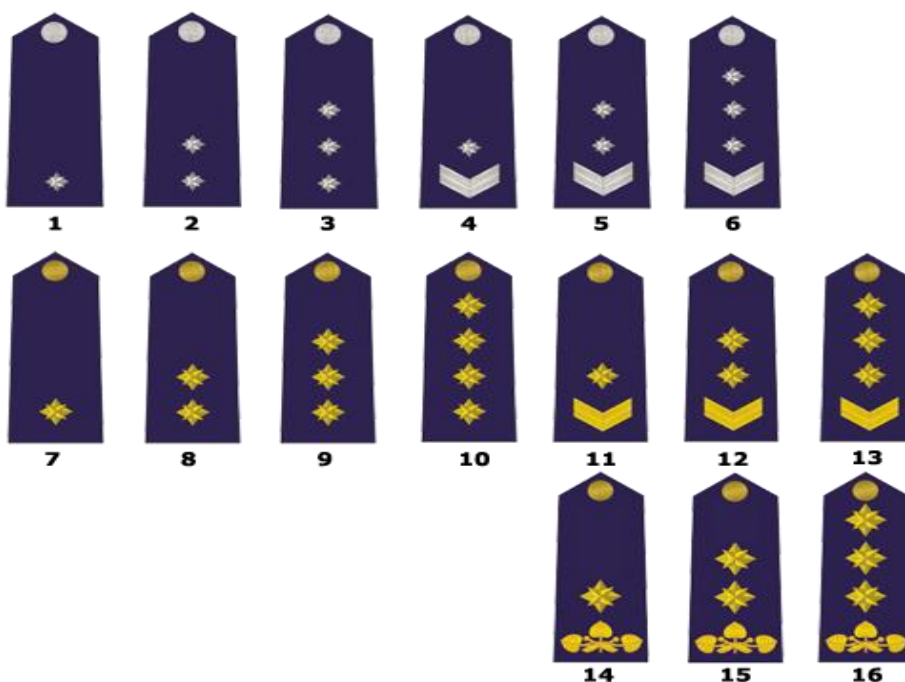
Rukávový znak
justiční stráže

Rukávový znak
vězeňské stráže

Rukávový znak
státní znak
(levý rukáv)

Hodnostní označení příslušníků Vězeňské služby ČR

1. rotný, 2. strážmistr, 3. nadstrážmistr, 4. podpraporčík, 5. praporčík, 6. nadpraporčík, 7. podporučík, 8. poručík, 9. nadporučík, 10. kapitán, 11. major, 12. podplukovník, 13. plukovník, 14. brigádní generál, 15. generálmajor, 16. Generálporučík

Zdroj: <http://vs-cr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/uniformy-prislusniku-vs-cr-8307>

Příloha G - Dotazník

Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Martin Antoš a jsem studentem závěrečného ročníku Univerzity Jana Amose Komenského v Praze, obor Vzdělávání dospělých.

V rámci své bakalářské práce na téma „Penitenciární psychologie a pedagogika v ČR“ se na Vás obracím s prosbou o vyplnění přiloženého dotazníku.

Všechny Vámi poskytnuté informace jsou anonymní a budou použity jen pro účely mé bakalářské práce.

Děkuji za Váš čas a spolupráci

Martin Antoš

Pokyny k vyplnění:

1. U otázek, které nabízejí možnosti, zaškrtněte Vám nejbližší odpověď.
2. U otázek, které nabízejí kromě předem daných možností i prostor pro vyjádření vlastního názoru jej vždy napište.
3. U otázek, které nenabízejí odpovědi, vyjádřete (uved'te) stručně vlastní názor.

Dotazník

1. Pohlaví
  - Žena
  - Muž
2. Věková skupina
  - 18 až 35 let
  - 36 až 50 let
  - 51 let a více
3. Nejvyšší dosažené vzdělání
  - Základní
  - Střední s maturitou
  - Střední odborné
  - Vyšší odborné
  - Vysokoškolské
4. Jste seznámeni s problematikou českého vězeňství?
  - Ano
  - Ne
5. Je podle Vás české vězeňství v dobrém stavu?
  - Ano, 100 % dobrý stav
  - Ano, téměř dobrý stav
  - Ne, skoro vše je špatně
  - Ne, vše je špatně
6. Shledáváte pedagogickou činnost Vězeňské služby ČR ve výkonu trestu odnětí svobody za potřebnou a užitečnou v rámci reintegrace vězňených osob?
  - Ano
  - Ne

7. Myslíte si, že je Vězeňská služba ČR v pedagogické činnosti ve výkonu trestu odnětí svobody úspěšná?
- Ano
- Ne
8. V jakém oboru by se podle Vás měli vězněné osoby ve výkonu trestu odnětí svobody vzdělávat (právo, hudba, přírodní vědy, filozofie, sport, historie, teologie, cizí jazyky, psychologie, výtvarné umění, všeobecné vzdělání atd.)? (lze uvést více oborů)
- .....
9. Myslíte si, že je zážitková pedagogika pro vězněné osoby ve výkonu trestu odnětí svobody prospěšná?
- Ano
- Ne
10. Měly by být v rámci programů zacházení pro vězněné osoby vždy pracovní aktivity? (Programy zacházení jsou individuální plány pro odsouzené osoby. Vytvořené za účelem co nejlepšího znovu začlenění vězněných osob do běžné společnosti po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.)
- Ano
- Ne
11. Využili byste případně práci vězněných osob v rámci programů zacházení i u sebe? (např. úklid, zednické práce, zahradnické práce atd.)
- Ano
- Ne, protože .....
12. Měly by vězněné osoby za tuto práci pobírat peníze?
- Ano
- Ne, pokud by to byla práce pro stát
- Ne

13. Jaká složka programu zacházení je podle Vás nejdůležitější a jaká nejméně (ohodnoťte od 1=nejdůležitější do 5=nepotřebná)?

- Pracovní
- Vzdělávací (dokončení ZŠ, SOU nebo SŠ, popř. VOŠ nebo VŠ)
- Zájmové (např. cyklistika, fitness, akvaristika atd.)
- Speciální výchovné aktivity (terapie, sociálně právní ochrana atd.)
- Oblast utváření vnějších vztahů (příprava před opuštěním věznice na život mimo věznici)

14. Kolik a kolika hodinové návštěvy měsíčně byste umožnili vězněným osobám ve výkonu trestu odnětí svobody za běžných okolností? Nyní jsou tříhodinové návštěvy jedenkrát měsíčně, u mladistvých pětihodinové návštěvy jedenkrát měsíčně.

- Dospělí .....
- Mladiství .....

15. Kolik balíků ročně byste umožnili vězněným osobám ve výkonu trestu odnětí svobody za běžných okolností? Nyní jsou to dva pěti kilogramové balíky (včetně obalu) za rok, u mladistvých čtyři balíky za rok.

- Dospělí .....
- Mladiství .....

16. Myslíte si, že jednohodinová vycházka denně ve výkonu trestu odnětí svobody (dvouhodinová vycházka u mladistvých) je dostačující?

- Ano, je to dostačující
- Ne, je to málo

17. Domníváte se, že vězněné osoby ve výkonu trestu odnětí svobody mají dostatečně uspokojené své základní potřeby?

- Ano zcela
- Ano téměř
- Spíše ne
- Ne

18. Pro zvlášť závažné zločiny v ČR byste nejraději preferovali?
- Doživotí
  - Trest smrti
  - Jiný trest .....
19. Jaký trest podle Vás plní nebo by plnil nejlépe funkci trestu u zvlášť závažných zločinů?
- Doživotí
  - Trest smrti
  - „Oko za oko“ (oplacení stejnou měrou)
  - Jiný .....
20. Souhlasíte s obnovením trestu smrti v ČR?
- Ano
  - Ne
21. Domníváte se, že znovu zavedení trestu smrti by na případné pachatele trestných činů působilo jako hrozba? Myslíte si, že by se více báli páchat trestnou činnost?
- Ano
  - Ne
22. Jaké vidíte hlavní současné problémy v současném českém vězeňství (lze vybrat více odpovědí, vybrané odpovědi očísľujte podle závažnosti, z toho č. 1 je nejzávažnější)?
- Žádný
  - Humanizace vězeňství – mírnější výkon trestu odnětí svobody
  - Nahrazování výkonu trestu odnětí svobody alternativními tresty
  - Žádná nebo špatná náprava vězněných osob
  - Nedostatek financí
  - Jiný: .....

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Martin Antoš

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Penitenciární psychologie a pedagogika v ČR

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 63

Celkový počet stran příloh: 13

Počet titulů českých použitých zdrojů: 9

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 12

Počet ostatních zdrojů: 8

Vedoucí práce: PhDr. Milena Krislová